

€ 2,60

št. 7

September 2002

Mladika

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

č 67

II 117 986 2002

900201538,7

COBISS ©

37. ŠTUDIJSKI DNEVI

DRAGA 2002

*»Proti naravni in božji postavi ne sme ravnati
nobena človeška oblast«*

Jakob Ukmar

ISSN 1124-657X
Postnina plačana v gotovini - september 2002 • Spedizione in a.p. art. 2 comma 20/c legge 662/96 Filiale di Trieste - Sped. in abb. post. n. 100/02

Dialog je odprt	01
Neža Maurer: Pesmi	03
Manka Kremenšek Krizman: Čisto običajen dan	06
Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da	08
M. Žitnik: Čarodejke (6)	09
Aleksander Furlan: Osmica	11
Bruna Pertot: Z jadrnico od Bostona do barkovljanskega portiča (III.)	12
Peter Merkuš: Iz spominov na starše (XXII.)	16
Ivo Jevnikar: Iz arhivov in predalov: "Poročilo majorja Darewskega (I. del)	18
Mitja Petaros: Medalja ob 100-letnici openskega tramvaja	21
Iz gradiva o neki prenovi (6)	23
Antena	24
Ocene:	
Knjige: Bruna Marija Pertot: Mala otroška kronika (N. Za- ghet); Nomadi brez oaze (E. Sferco); Ob knjigi "Križa revije »Dom in svet« leta 1937" (A. R.)	29
Knjižnica Dušana Černeta (št. 43)	32
Na platnicah: Za smeh; Pisma; Mala galerija Mladike (Magda Jevnikar)	
Priloga: RAST 06 - 2002	

pisma

JP PARKIRISCA d.o.o. Vodnikov trg 5 Ljubljana Davčna št. 77285778 <hr/> ** PRILOZNOSTNO ** OD : 13/08/2002 10:55 DO : 13/08/2002 12:41	Z.RACUN .5 X 1400.00 prvin 11€ 700.00 listnji na zaru€ 1300.00 zr.z sobami€ 1400.00 pomes frites€ 350.00 mesana solata€ 390.00	ZIVILA 130.00 PRO-TL.1 130.00 8.50% 10.18 NETO 119.82 TL.ŠIT 130.00 2200 REG.01 09:59
--	--	--

SO STREŠICE ODVEČ?

Spoštovani!

V prilogi Vam pošiljam tri različne račune, ki so mi jih izstavili za razne usluge v treh različnih krajih v Sloveniji. Res čudni ti Slovenci! Še do včeraj smo se borili za vsako strešico. V zamejstvu se za pravilne napise naših imen in priimkov moramo boriti še danes. V republiki Sloveniji pa se zdi, da so nekateri strešice že kar odpravili. Kar pogledjte in se čudite!

(Podpis)

DRUŠTVO SLOVENSКИH IZOBRAŽENCEV

vabi v sezoni 2002/2003 na redne kulturne večere, ki jih prireja od oktobra do junija prihodnjega leta vsak ponedeljek ob 20.30 v Peterlinovi dvorani v Donizettijevi ulici št. 3 v Trstu.

Tedenska srečanja v središču mesta niso samo kulturni užitek in trenutek za poglobljanje, ampak tudi priložnost za družabnost in prijetna srečanja.

SLIKA NA PLATNICI: Draga 2002 med okroglo mizo, posvečeno politični organiziranosti slovenske manjšine.

(foto KROMA)

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija,
ulica Donizetti 3
tel. 040-370846; fax 040-633307
urednistvo@mladika.com

Oblikovanje: Matej Susič

Izdaja: Mladika z.z. o.z.
Reg. na sodišču v Trstu št.193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane 2,60 €. Celoletna naročnina za Italijo 21,00 €; nakazati na poštni tekoči račun 11131331 – Mladika - Trst. Letna naročnina za Slovenijo in druge države 24,00 € (ali enakovreden znesek v tuji valuti), po letalski pošti 29,00 €.

Tisk: Graphart snc - Trst

UREDNIŠKI ODBOR: Jadranka Cergol, Liljana Filipčič, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Mitja Petaros, Nadia Roncelli, Matjaž Rustja, Tomaž Simčič, Breda Susič, Neva Zaghet, Zora Tavčar in Ivan Žerjal.

SVET REVIJE: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Marija Češčut, Danilo Čotar, Diomira Fabjan Bajc, Ivo Kerže, Lučka Kremžar De Luisa, Peter Močnik, Aleksander Mužina, Milan Nemac, Adrijan Pahor, Štefan Pahor, Bruna Pertot, Marijan Pertot, Ivan Peterlin, Alojz Rebula, Peter Rustja, Ester Sferco, Marko Tavčar, Andrej Zaghet, Edvard Žerjal in člani uredniškega odbora.

Dialog je odprt

Potrebni smo konkretnosti, načrtov, upanja in vizij - to velja za manjšino, za slovenski narod, za skupnost vernikov in za širšo družbo držav in narodov. Vse to - enkrat v večji, drugič v manjši meri - skuša že nekaj desetletij posredovati Draga, množično srečanje, ki je višek pretekle in obenem začetek nove sezone Društva slovenskih izobražencev. Tudi Draga

2002 je skušala odgovoriti na omenjene potrebe in zagotoviti pričakovanjem številnih obiskovalcev, ki so se odzvali vabilu v želji po novih spoznanjih in skupnem razmišljanju o argumentih, ki zadoščajo zgoraj postavljenim kriterijem in našim ciljem.

Okrogla miza, posvečena politični organiziranosti slovenske manjšine (in manjšin na splošno), je bila eden izmed primerov zelo konkretnega vključevanja Drage v aktualno razmišljanje o usodi Slovencev in slovenstva v Italiji. Bilo je to zrelo, preudarno, strpno, spodbudno razmišljanje. Ni bilo

Okrogla miza o organiziranosti slovenske manjšine. Z leve proti desni: Jože Pirjevec, Damijan Paulin, Bojan Brezigar in Aldo Rupel (foto KROMA).

predlogov in še manj receptov, kako najti pot iz strankarske razcepljenosti, ki nas dostikrat ločuje v pogledih in stališčih glede naše sedanosti, iz katere bo rasla prihodnost. Iz vseh misli, izrečenih o tej negotovi prihodnosti, pa je prišla do izraza nujnost enotnega političnega načrta za obrambo pridobljenih manjšinskih pravic in za uresničevanje novih. To pa terja prav tako nujno poglobitev vprašanja, ali naj se manjšina drži tradicionalne istovetnosti, ali pa naj išče nekaj novega, ki naj bi bilo mikavnejše za mlade generacije. Ne bi bilo prav, če bi to iskanje ostalo nedoločeno ali - še slabše - zgolj funkcionalno politični konjunkturi. O tem bo treba še govoriti.

Prav tako konkretno in aktualno je izzvenela pobuda Drage za posvet o pri-

Udeleženci druge okrogle mize, z leve: Andrej Mahnič, Darko Darovec, Lucija Čok in Jurij Paljk (foto KROMA).

Neva Zaghet in predavatelj David Taljat (foto KROMA).

morski univerzi, ki naj z ustanovitvijo novega pedagoškega središča intelektualno okrepi slovensko deželo ob meji še pred vstopom Slovenije v Evropsko zvezo. Škoda le, da je neživljenjska polemika med Koprom in Gorico nekoliko zameglila perspektive, ki se s tretjo slovensko univerzo odpirajo zamejskim študentom in manjšinski skupnosti. Upamo, da bo ta pobuda postala ena izmed prioritet slovenske države in regije, za manjšino pa bo postala eden izmed nosilnih elementov skupnega kulturnega prostora.

Draga je že 37 let eno samo potrjevanje pozitivne misli in gledanja naprej, čemur se ni odpovedala niti v najtežjih trenutkih, ko so se mnogim zamajale vrednostne lestvice in so zdvomili v moč demokracije, svobode in pluralizma. Mnoge vrednote so takrat za Slovence ostale žive tudi zaradi Drage in njenih obiskovalcev. Danes se v svetu in med nami majo temeljne vrednote duhovnosti, vere in etike in mnoge je zajela črnogledost. David Taljat je z močjo osebnega pričevanja in vedrine vlil novega poguma in optimizma, ki sta sodobnemu človeku in še največ mladim generacijam bolj potrebna od hladnega znanja in varljivega blagostanja.

Draga je vedno razglabljala o manjšinskih in vsenarnodnih temah, kakor tudi o splošnih, občečloveških. Spričo splošne globalizacije, ki zajema vsa področja, postaja nujno gledati naprej, ko bo svet postal premajhen, da bi lahko bil tako razcepljen in razdvojen, kot je zdaj. Ali se bo dalo ustvariti pogoje in razmere, ki bodo omogočile nastanek svetovne države, da bi premostili sedanjo krizo vrednot? To so vrednote, ki so omogočile nastanek Evrope in njene civilizacije, a so tudi vrednote za druge. Široko panoramiko nad razmišljanjem v svetu o tem vprašanju politične filozofije je razgrnil Martin Breclj, ki je dal veliko spodbud za nadaljnjo razpravo o tem problemu. Čeprav ne bomo odločali o nastanku svetovne države, je prav, da si tudi Slovenci razčistimo osnovne pojme o zakonitostih, na katerih sloni svetovno dogajanje, ker bosta prav to znanje in zavest o skupnem dobrem omogočila preživetje tudi malim narodom in družbam. Dialog je odprt. Tudi to - in predvsem to - je ena izmed značilnosti Drage, da odpira probleme in nam daje možnost, da o njih razmišljamo.

Predavatelj Martin Breclj in Damijan Hlede (foto KROMA).

DANES

Še včeraj je svet bil pust
in duša prazna.
Danes bije ob rebra
plima gorja -
breg se razcveta
od sladkih in strupenih šmarnic.

Ne vabite me
v varno vsakdanjost!

DVOMITI - VZDRŽATI

Biti prgišče prsti v reži skal
in gobčasta, sinja zvončnica!
Biti in ostati kljub mrazu
in pišu.
Se bati, dvomiti - in vzdržati:
prgišče prsti za cvetek,
za sonček cekin.

SADEŽ

Sadež - zrel, žareč,
mehak, vabljev...

Prepuščen sebi in dnevom -
neubran, nepoužit,
vse bolj plesniv, zgrbančen,
gnil.

BREZ DNA

“To morje je brez dna.”
Zakaj se tako ustrašite vsakič,
ko to povem?
Ima mokro gladino,
slanost kot vsa druga morja,
varno vas nosi, mehko obliva,
sanjavo ziba.
Ko utoneš -
vsak utone prej ali slej -
ali ni vseeno, če ne nehaš toniti,
če te ne požro ribe, ker jih ni,
če postajaš le vse težji od soli,
neke davne večnosti...

Ali ni vseeno?
Zakaj se potem tako prestrašite,
kadar povem:
“To morje je brez dna.”

URA SVETÁ

Prisluškujem ob steni,
ob vodi prisluškujem,
ob ognju, kjerkoli gori:
Slišim pridušeno a vztrajno
tiktakanje ure sveta.
V enakomernih tresljajih
čutim moč navite vzmeti.

Uravnavam svoje srce.

KDO?

V vzratnem ogledalu spomina
 ugledam goro.
 Žari. Rdečkasto.
 Od nizkega sonca.
 Pod vrhom črna pika.
 Zaniha. Zdrsne. Pada...
 Počasi - ko da se lovi -
 drsi. Neustavljivo.
 Celo večnost.
 Ovinek zagrne goro.
 In spet isto:
 Pod bleščočim vrhom
 črna pika. Zaniha.
 Pada. Počasi -
 a neustavljivo.
 Kdo?

NE

Morje
 veliko in vse večje,
 lepo in vse lepše -
 ne pustim te v oči,
 ne pustim te v srce.
 Nemirno si - neprestano
 se giblješ, valoviš:
 velikansko telo, voljno od ljubezni,
 opojno od ljubezni,
 pod lahkotno, zlatkasto odejo
 jesenskega sonca.
 Morje, ostani, kar si,
 kjer si.

Ne vstopaj v moje srce!
 Kaj bi brez tebe,
 ko mi odtečeš skozi oči?

SEDEČA FIGURA NA SKALI

Z zadnjo podzemsko do zadnje postaje.
 Tam na širni, zimski ravnini -
 ledeni stvariteljski mraz
 žive labode na gnezdu vode v kipe spreminja...
 V bele kipe na črnem jezeru.
 Tenka postava se potopi do vratu
 v sreženo, kristalasto vodo,
 komaj še zleze na breg, na skalo -
 in obsedi: teman kip na beli skali.

Naj ga nihče ne trga stran!
 Saj pride nekoč pomladno sonce -
 da živo zbudi, da mrtvo pogrezne.

ODGOVOR

Kaj počneš ob cesti?
 sem vprašala kamen.
 Bledo se mi je smehljal
 v soju prve zarje -
 miren, skoraj svetniški.

Vse ima svoj namen.

VONJ

Z enim vdihom bi pozobala
 tvoje sočno telo.
 Dražiš mi nosnice,
 mamiš ustnice.
 Zasledujem tvoje poti.

Ne hodim za človekom,
 za ljubeznijo hodim -
 in vse telo sledi njen vonj.

FEBRUARSKO JUTRO

Bledopepelnat februarški svit.

Vdovstvo zime.

*Moj tenko zveneči rožnat strah
prestrašeno čaka na okenski polici
prvi rožnat lasek, prvi zlati trak
na nebu.*

MIR

Noč med boleznijo in ozdravljenjem.

Vselej noč.

*Želje se nenadno razpršijo kot raketa -
in srce zmedeno trepeče:*

Kam? Kaj?

Prej je bila tema

in bridek čar ginevanja;

morda še večer vzdih telesa:

Ozdraveti!

Bil je trpek mir.

A bil je mir.

ŽLICA

Rahlo zgrbljeno sedeča

na postelji.

V levici majhna, rdeča skodelica,

v desnici žlica:

previdno, s spoštovanjem prenaša roka

tople odmerke iz skodelice v usta.

Življenje nosi.

ČAS JE

Prehodiš dežele in gorovja -

pa se zdrav vrneš.

A porodi se dan in kamenček,

ki te spotakne.

Padeš in obležiš.

Začutiš, da je čas.

Polagoma

postajaš kamen.

REZIMÉ

Iskala je bisere.

Bila je hudo preizkušena -

a je zdržala.

Zdaj ne išče več dragocenosti -

vzame tisto,

kar najde.

BOJIM SE PSOV

Bojim se psov.

Želja po ugajanju

jih dela grozljive.

Nikoli niso zvesti sebi -

vedno samo gospodarju.

Če je ta premil -

si začne pes domišljati,

da je gospodar ljudi.

Strašno se bojim psov -

in vseh ljudi, ki niso zvesti sebi.

Zbudi se bolj zgodaj kot običajno. Vedno je tako na ta dan. Že leta. Skozi priprto okno se v sobo zliva jutranji hlad, tenka slutnja zarje obarva rolete motnosivo. Obrne se na desni bok, skrči nogi k telesu in se zagleda v obraz spečega moža. Obrazne mišice so sproščene, da spominja na velikega, poraščenega otroka. Diha počasi, enakomerno. Spodnja ustnica se mu ob izdihu odlepi od zgornje, spusti sapo ven in se nato komaj opazno privihne navznoter. Se bo spomnil? Verjetno. Še vedno se je in vendar bo čakala, da to izreče, in bo nemirna kot v nekakšnem krču, dokler ne bo mimo. Rahlo, čisto rahlo se poziba in v sebi zakotrlja besede ovite v staro melodijo: nina, nina, nana, moja punčka spi...

• • •

Vsako jutro, hecno, nikoli zvečer, ji je mama pela uspavanko in jo prebujala v dan mehko, nežno, posebej ljubeče na njen rojstni dan. Lasje so ji padali ob obrazu in punčka jih je lovila v dlani. Samo da te imam, samo da si tu, je ponavljala in jo na trenutke privijala k sebi tako močno, da je mala kriknila od bolečine.

Praznovali so sami. Oče, mama in mala. Kosilo je bilo praznično. Z belim prtom pogrnjena miza, ki ga je mama vzela iz omare le za posebne priložnosti. Sredi mize vaza s cvetjem in poleg nje polna skleda velikih, s slivami ali koščki jabolk polnjenih kne-deljnov. Njena najljubša jed. Po kosilu so prišla na vrsto darila: igrača, knjiga in kos oblačila, ki ga je ravno potrebovala. Od vsakega nekaj, vsako leto isto. Kasneje, ko ji je bilo že šestnajst let, jima je med smehom, ko si je ogledovala novo pupo, razlagala, da ni več majhna in da igrač ne potrebuje več. Za naju boš vedno ostala otrok, sta ji odgovarjala in v očeh jima je gnezdila mehko.

K darilom je bilo vsako leto priloženo tudi pismo. Mamino pismo. Ni bilo dolgo, morda pet, deset stavkov. Vedno se je začelo z istimi besedami: "mo-

ja draga punčka" in končalo z "vedno tvoja mama". V teh nekaj stavkih ji je mama običajno povedala, kakšna je bila med letom: pridna, prizadevna, včasih nagajiva, besede so pripovedovale o tem, kako lepo že bere in igra klavir, kako je vesela, da jo ima, da je to najlepše, kar se ji je zgodilo v življenju, imeti tako punčko...

Ko je bila še majhna, je pismo odprla pred njima in ga zlogovaje brala. Kasneje je pisma prebirala v svoji sobi, sama. Ni hotela, da bi ji z obraza brala morebitno nelagodje ali presenečenje, veselje ali zadrego. Kajti v pis-mih je mama z leti postajala tudi bolj kritična do dekleta,

ki se je počasi, a vztrajno odmikalo, odtujevalo, rahljalo vezi, ki so jo priklepale nanju, si poskušalo utirati svoja pota, ki niso bila vedno takšna, kot bi si starša želela.

Pisma je hranila v posebni šatulji vse do tistega rojstnega dne, ko...

Pravzaprav ni vedela, kdaj se je zares zgodilo, kdaj se je med ženski, ja, zdaj je bila tudi sama odrasla, tudi sama osebnost, zajedla napetost. Ona, ki je v svoji mladostni samozagledanosti s tako lahko-to trgala popkovino, niti slutila ni, s kakšno muko je mama dolgo krpala načeta vezja. V svoji najstniški objestnosti, ko se ji je vse zdelo zlahka dosegljivo, vse oddaljeno za drobno dlan, vse, kar je bilo velikega in mogočnega za majhno pest - zgrabiš in imaš, je tvoje, za vedno -, je vsak mamin napotek, vsako njeno opozorilo zavrnila z grobim posmehom in ob tem niti za hip ni pomislila, koliko požrtvovalnosti, veselja, skritih želja in strahov je mama vtakla vanjo. Ni se spomnila, ali pa se ni hotela, kako je mama žarela ob vsakem njenem uspehu in jo tolažila, ko je dekletce zadevalo ob preostre robove. Imela jo je za zoprno starko, ki ji zavida njeno mladost, sproščenost in svobodo, zato ni hotela deliti z njo niti delčka svojih občutij in malih skrivnosti, prvih zaljubljenosti in razočaranj. Ničesar. Mama pa je v svoji nemoči stiskala z rjavimi pegami posute dlani v pesti. In molčala. Včasih je bil molk med

Manka Kremenšek Križman
Čisto
običajen dan

njima tako glasen, tako kričav, da je z lahkoto prevpil vsako nežno besedo, ki se je mukoma iztrgala iz njiju.

Tisto pismo je bilo drugačno od drugih. Ni se začelo z besedami "moja draga punčka" in ne končalo z "vedno tvoja mama". Bil je le suh podpis: mama. In kratka vsebina, ki se ji je za vedno vtisnila v spomin... "Postali sva si tuji, bolj kot sem kdajkoli mislila, da se lahko odtujiš človeku, ki si ga imel neskončno rad. Zato ti nimam ničesar povedati. Ne potrebuješ me več, kar mi daješ vedno znova vedeti. To me boli, še vedno, že dolgo... in vendar včasih začutim hlad okoli srca," je pisalo v njem. Ko je pismo prebrala, je bila jezna. Jezna, ker se je dotaknilo, ker jo je prizadelo. Z enim potegom je strgala papir. Potem je vzela šatuljo z ostalimi pismi in z enim potegom strgala vsa.

Zadnji dekletov rojstni dan, ki so ga praznovali skupaj oče, mama in dekle. Praznično pogrnjena miza. Med darili kos oblačila, knjiga, igrača. Kot vedno. Le pisma ni. Obnaša se, kot da tega ne opazi. In vendar se nenehno sprašuje, ali ga ni mama pozabila položiti poleg ostalega. Ne upa vprašati. Morda ve, da je vsa tista pisma uničila? Počuti se krivo. Sram jo je. Ne upa je pogledati. Beži pred njo, a nima kam... Ko pa se njuna pogleda končno srečata, iz maminih oči zasije tolikšna nežnost, da okameni.

Leto kasneje je mama umrla. Števila tri na ta dan ni bilo več. In tudi marala ni. Bilo ji je odveč. Še več, postalo ji je mučno. Ta dan je hotela spremeniti v čisto običajen dan. Nikogar ni vabila k sebi, nekako ga je poskušala zmečkati v nekaj nepomembnega, ga potisniti med čisto običajne torke, srede in nedelje. Najraje bi ga preskočila, prespala, tako ali drugače izbrisala. Pa ni šlo. Bil je tu, vedno, vsako leto znova, petindvajseti september. Že tedne prej ji je od daleč nazdravljaj, jo vabil na pir, pridi, se bova malo pogovorila, je kričal. Čas za majhno inventurico, je cingljaj. Zopet drugič se ji je približeval počasi, prihuljeno, kot zla slutnja, ji obvisel težak okoli vratu, jo ščipal in bodel, praskal in grizel in vrtal, svedral vanjo z vedno istim vprašanjem: le kaj bi pisalo v pismu? In ji še dolgo potem puščal grenak priokus, nelagoden občutek glede vsega, kar se ji je dogajalo, kar se je imelo zgoditi.

• • •

Previdno odpre vrata spalnice in po prstih, da ne bi zbudila punčk, odide v kuhinjo. Prižge luč. Ribi v ovalni stekleni posodi kot na nevidnih nitih lebdita

v svojem malem, mokrem svetu. Na štedilnik postavi lonček z vodo. Kamion za odvoz smeti zapelje na dvorišče. Praznjenje kontejnerjev razbija jutranjo odrevenelost. Z dlanjo podrsne po oblekicah, zloženi na stolu. V sosednji stolpnici se druga za drugo prižigajo luči, voda zavre, pritrkavanje ure v bližnji cerkvi. S pogledom oplazi koledar na steni poleg hladilnika, ribi sta še vedno skoraj nepremični. Zaduha cigaretni dim, ki prihaja iz spodnjega stanovanja, motorist na ulici privija plin...

Od zadaj jo objame okoli ramen. "Vse najboljše, ljubica," reče in s težavo pregrizne zehanje. Ne, ni pozabil. Potem klici mama, mama... Poljubi vsepriek, preštevanje medvedkov, umivanje zaspanih očk, pogrej mleko, vzemi kosmiče, kje so nogavičke, ne, mleka ne bom, je mlajša sitna, večno pregovarjanje, jaz bi lulat, tabletki fluonatrila za zobke, ne smem pozabiti rezervnih majic, če se polijeta v vrtcu...

Vsi trije končno stojijo pred vhodnimi vrati, zadnji objemi, glejta, da bosta pridni, ne ščipaj, Katarina, in ne packaj pri kosilu. Jaz bi še enkrat lulat, mama.

"Reci jim, naj ne hodijo. Reci, da sem morala službeno v Maribor, da pridem pozno zvečer. Reci... ah, izmisli si nekaj," napol zavpije, ko že stojijo pri dvigalu in vrata stanovanja, kot bi hotela podkrepiti težo svojih besed, svoje želje, svojega odpora do vsega, kar je tako ali drugače povezano s tem dnem, glasno zaloputne.

Ne, danes ne bo prevajala. Bo že počakalo. Danes je njen dan. Sedemintrideseti rojstni dan. Oblači črne hlače. Zgoraj bela majica z ovratnikom. Za dober mesec jih je, teh dnevov, za eno kepico življenja. Pred ogledalom v kopalnici si na obraz nanese mandljevo kremo in si jo s prsti na hitro vtire v lica. Veliko se je zgodilo vmes. S črnim črtalom za oči naredi tenko črto tik nad trepalnicami. Pa se je res? S prsti si gre skozi lase. Končana fakulteta, kratka potepanja po svetu, potem družina, gradijo hišo... Zdi se, da je vse, kot mora biti. Vse je na svojem mestu, lepo vtirjeno, predvidljivo, umirjeno, brez močnega plimovanja, brez presenečenj, razmišlja, ko stopa proti mestu.

Njena mizica v kotu betonskega vrta. Rada ima ta lokal na vogalu, na križišču njene in sosednje ulice, ki ga modrikast dim iz pizzerije nasproti okoli pol enajste, potem ko zakurijo v peči, ovije v dišave. Naroči kavo s smetano in kozarec vode, kot običajno. In si ne more kaj, da se ne bi vprašala o tem, kaj bi na vse to rekla ona. Vedno je bila tako... zah-

tevna. Medtem ko sonce počasi srka mestne jesenske meglice in se med strehami hiš kot kosi perila razpenjajo modre zaplate neba, se spominja juter, ko je pred odhodom v šolo vadila klavir. Pravilno igraš, toda brez občutka, brez strasti, ji je velikokrat govorila mama. Stvari postanejo zares lepe, zares dragocene šele takrat, ko se jim povsem predaš, jo je učila. Pusti, da se te dotaknejo, daj jim čas... In je morala deklica ničkolikokrat zaigrati tisto njeno prekmursko pesem, vse dokler ni začutila žalosti, o kateri je pripovedovala melodija.

Če bi bila ta hip ob njej, bi jo verjetno vprašala, ali je srečna. In bi ji, še preden bi odgovorila, v očeh prebrala, kako je z njo. Vedela bi, da nečesa ni, da nekaj manjka. Ona pa ji ne bi mogla povedati, niti po vseh teh letih ne, da še vedno potrebuje njeno potrditev, njeno priznanje, njeno pohvalo. Da so stvari brez tega nepopolne. Da jo pogreša. Da je vse, kar se ji dogaja, merjeno z njenimi, maminimi merili. In da si na ta dan, na njun praznik, vsako leto znova skuša pričarati vsebino pisma, ki ne bo nikoli napisano. "Moja draga punčka..."

Ob dveh odide v vrtec po hčerki. Njenega dela dneva je s tem konec, njen čas se ob dveh preljuje v njunega, se stopi z njunimi potrebami, zahtevami, željami, z vsemi neštetimi stavki, ki se začno z mama... Rada ima ta čas in ji je včasih odveč. Včasih se zaloti, kako pogleduje na uro in komaj čaka večera, ko se bosta obrazka potopila v sen in se bo izza ograje otroške posteljice trudoma prebil ostanek dneva.

Ob šestih pri vratih kratko pozvoni. S pogledom zavrti v moža, kot bi od njega, še preden se vrata odpro, hotela izsiliti priznanje. "To niso moji, rekel sem jim, naj ne hodijo... Verjetno je kak sosed," ji roteče šepne. Glas zvonca še enkrat zareže v tišino. To pot je zvonjenje daljše, zahtevnejše. Zmoti otroka, ki v dnevni sobi gledata risanke. Roka seže h kljuki, vrata se odpro. Dekletci stečeta k vratom in na ves glas zavpijeta: "Nona, nono, Sonja...". Usta na zardelih obrazih, spetih v šopek, vzklikajo drug čez drugega. "Presenečenje! Presenečenje! Boštjan je nekaj omenjal, da se vrneš bolj pozno, pa smo vseeno poskusili. Kako si? Vse najboljše!"

Kot discipliniran vojščak si nadene smehljaj in jih povabi v stanovanje. "Potrpi, saj bo hitro mimo," ji mož nežno prigovarja, medtem ko pripravljata narezek. "Ja, vem... In jutri bo zopet čisto običajen dan," mu odvrne in hiti zatikat zobotrebece v rezine ogrske salame.

V slovenska obzorja in čez...

Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da...

- da so statistične raziskave ugotovile, da je 38% mladih na Hrvaškem oplazila ali že osvojila narkomanija...
- da je pri založbi Rokus izšla v velikem formatu živo rdeče barve, na lepem papirju in bogato opremljena zbirka 310 pisem – nastalih med leti 1930 in 1955 – velikana arhitekture Jožeta Plečnika dolgoletni pisni sopotnici magistri farmacije Emiliji Fon iz Kostanjevice ob Krki, in da vrhovi slovenske Cerkve tehtajo možnost za uvedbo beatifikacijskega postopka za tega velikega Slovenca...
- da je v letih 2000-2001 znana papeška univerza Gregoriana, v kateri so študirali tudi mnogi znani Slovenci, obhajala 450-letnico svoje ustanovitve in da jo je ob tej priliki z nekaj predavanji počastil njen bivši rektor, milanski kardinal Martini...
- da je v letu 1998 13,8 odstotka oziroma 265.147 prebivalcev Slovenije živelo pod pragom revščine in da stopnja revščine – meri se od leta 1993 – stalno narašča...
- da je v Lovranu pri sedemdesetih letih umrl dr. Jože Pogačnik, nečak nadškofa Pogačnika, slavist, ki je v svinčenih Titovih letih s pogumno kretnjo napisal knjigo o zamejski emigrantski književnosti...
- da je znani misijonar in človekoljub Pedro Opeka, potem ko se je vrnil iz Evrope (bil je tudi v Tinjah) na svoj Madagaskar, doživel slovesen sprejem, na letališču sta ga sprejela dva ministra, predstavnik vlade in časnikarji...
- da je morala letos Škofijska klasična gimnazija v Šentvidu nad Ljubljano zaradi pomanjkanja prostora odkloniti več kot 80 kandidatov, sprejetih pa jih je bilo 170...
- da sta na mednarodnem Festivalu literature, ki je bil v začetku septembra v Mantovi, dva italijanska latinista dramtizirala "Bukolike", pastirske pesmi rimskega pesnika Vergilija (ki je bil doma iz Mantove)...

STRASBURG

Zaman si dopovedujem, da v Strasburgu nisem zadovoljna. Da je to ena od starocelinskih prestolnic, kamor se zgrinjajo malomeščansko okrašeni ljudje, med katere sedaj spadam tudi jaz, in bom morala paziti, da ne bom užalila katere od veličin, če me bo zamenjal za Hrvatico ali Makedonko. Zato imam na gumbnici viden znak, "Slovenija, moja dežela", ampak zraven bi morala biti še druga značka: made in Italy, in še tretja, novinarka manjšinskega dnevnika. Sama pri sebi si pojem pesmico: Bratje, veseli vsi...

Nič takega se ne zgodi, kar sem se bala. Sprejmejo me kot glavno urednico, ne pa kako časopišno delavko, kar sem bila doslej. Naj ima tudi slovenska kultura svoj prostor v tej veliki srednjeevropski deželi! Pravim si, da je dovolj, da omenim Plečnikovo arhitekturo in nekaj mest, le kadar govorim o tržaških Slovencih me čudno gledajo, potem pa omenim, da se na zemljevidih ne vidi vedno tistega, kar je naše sedanje življenje. Za to ogromno konferenčno mizo postaja vedno važnejši moj zunanji videz, hitrost mojega glasu, moja angleščina...

Poročam v takorekoč prazen prostor, članek, ki ga vem na pamet, gre sproti v tisk, politika na prvi strani mi je postala vsakdanja zadeva. Samo od mene je odvisno, na kateri višini bo manjšinski človek prepoznal slovensko podobo, ki gre skozi strasburško gnezdo. In zakaj gnezdo? Le kaj me v teh novih prostorih moti! Odženem moteče misli, da nisem pripravljena na tako časnikarsko delo, ne, biti moram učinkovita, če so mi tako poslanstvo zaupali. Tako resne situacije, da bi morala živeti med eno in drugo vojno črto, tega si ne maram več privoščiti. Če me vzame grdi smrtni spak, naj me vzame, a ne po moji lastni krivdi. Svojemu poklicu sem odštela srhljive speve, zdaj bom kvečjemu upoštevala malodramatični značaj...

Zgnetli so se v veliko dvorano, kjer je vodil debato o vstopu v EU slovenski predsednik. Motila ga je z neslišnim prigovarjanjem visoka gospa z zelo energičnim videzom, moj sotrudnik pa mi je prišepnil, da je to "soproga". Časnikar od Primor-

skih dni se je zahahljal, a je obmolknil, ker sem ga strogo pogledala. Imela sem isti občutek kot nekoč, ko sem na univerzi iskala svoj prostor v previrajoči se množici. Časnikarska klapa si je delala prostor z usnjenimi torbami in videokamerami,

vendar sem bila že toliko izkušena, da sem se po končanem disputu prerinila iz nekdanjih univerzitetnih klopi. Zazdela se mi je bolj debelušna, večno plavalasa, prijazna, kot vojak točna. Tedaj so ji naredili vzdevek "vekarca" vsled njene redoljubnosti.

M. Žitnik

Čarodejke (VI.)

Zdaj se obrača povsem filmsko na publiko in prepušča suhljatega moža mikrofonom, sama pa odgovarja prav resno na zapletena vprašanja.

"Toda vi boste morali nekaj storiti, ko bodo avnojci zapustili Slovenijo!"

"Zavladali bomo mi!"

"Boste vi kupili generalu Vaju civilno obleko ali ga boste poslali stran?"

"Nič, če bo hotel ostati, bo sprejel uniformo naših teritorialcev!"

"Kaj pa, če bo šlo drugače?"

"Abotno vprašanje!"

"Kako dolgo se že pogajate za to neodvisnost?"

"Od Avšičevih tez dalje!"

"Ampak vi, osebno, kaj bi storili, če bi ne bilo samostojnosti?"

"Zavzemal bi se zanjo na mednarodni ravni, kot sem to počel do danes."

Časnikar Karntat Rafael je dvigoval mikrofonom.

"Boste vi menjali kakega filobelgradskega ministra?"

Predsednik se je nejevoljno nasmehnil, onkraj vnetega časnikarja je opazil kamero in se je prav vljudno, nekoliko ironično obračal tja.

"Kaj pa, če se bo plebiscit izšel tako kot na Koroškem 1918?"

"Osebno menim, da bo drugače, če pa bo plebiscit spodletel, se bom umaknil."

"Se vidi, kako se umika," je pikro dodal globoki glas iz ozadja, ob čemer je večina spraševalcev umolknila.

Ko sem odhajala, sem imela vtis pomirjenja in se nisem lotila časniškega poročila z ihto, ki je bila zame značilna na balkanskih tleh. Bila sem s

srcem za zmago na plebiscitu, a se nisem razburjeno predala podvigu. Všeč mi je bilo na predsedniškem nastopu tudi to, da se je samodisciplina odbijala od dvojice in širila svoj magnetni krog prav do zadnjega kotička v dvorani.

DANES TAKO, JUTRI DRUGAČE

V tržaškem uredništvu, kamor sem se vrnila ponoči, se je gnetlo veliko tipkaric. Ne da bi dvomila v njihove sposobnosti, sem kdaj pa kdaj naročila, naj bodo pri pretipkovanju natančne. Tokrat sem nehote celo dvignila glas, ko sem ldi Kos oddala članek.

Zahotelo se mi je na zrak. Tedaj me je poklical glavni urednik.

“V Sloveniji imamo take voditelje, da bo plebiscit uspešen, in verjetno ste to poudarili v svojih člankih. Vlada je zdaj zelo odločna, tako da se bo zasedla, naše finance pa bodo odvisne od tega, koliko nam bodo novi ljudje tamkaj naklonjeni. Vi imate seveda veliko znanstva še iz študentovanja v Ljubljani...”

“Imam, a smo vsak v svojem svetu, tamkajšnji v mednarodni politiki, jaz in meni podobni v manjšinski...”

Rekla sem si, da če mi misli predavat o tržaških Slovencih, lahko naslednjega dne napišem adekvaten članek, a se tudi tukaj pojavljajo nova imena in je menda treba pozabiti na nekatera prejšnja. Ne, jaz se ne bom vtikala v te kolobocije in v takozvane nove linije, ker je moja stranka tako daleč od vsega prizadevanja, ki mi ga je podelil moj poklic, da se je bil verjetno marsikdo nadejal, da se iz balkanskih vojn ne bom pobrala zlahka in enostavno. Zame je važno, da se Slovenija osamosvaja, kdo bo na oblasti, pa ve samo Bog. Uveden bo večstrankarski sistem, država ne bo militaristična, pač pa si bo morala ustvariti ugled.

Še preden bo ta država uveljavljena, si bo morala ustvariti status v mednarodnem svetu, ki mu jaz pravim “cirkus”, saj je v njem zakonitost relativna, dovolj da pomislim na lepote, ki so jih opevali na zemlji tej tisoči književnikov, pa še zdaleč niso tako famozne kot mračnice, ki jih opisuje kak angleški pevec. Še na Pavleta Zidarja pozabljajo, zdaj, ko ga ni več. Morda pa je tudi pozitivno, da so se nekateri tako ohrabрили, da so, skratka, pohlepni po oblasti, ker bi sicer bilo bolj malo vzdihovanja in molitev za novo državo! Kotišča privilegijev pa so bila in bodo vselej v vseh takozvanih združbah. Nekateri že v gimnaziji vedo, da bodo vodilni. Če se jim kaj ne posreči, se takoj prelevijo v drugačne profitneže.

Glavnega urednika sem dobro poslušala, saj sem pri njem še vedno v službi! On tudi ve, kako se bodo dogodki odvijali, s katero politično stranko v Sloveniji sodelovati in s katero ne, kam bo usmerjena manjšinska politika, kaj vse prinaša prihodnost tega lističa, napisanega v jeziku, ki ga večina meščanov podcenjuje vsaj pol stoletja. Še dobro, da so se Slovenci odločili za latinico, kaj bi šele bilo, če bi bili ohranili glagolico ali cirilico! Ah, kako je je stara politika močnejšega!

Zanaša me, to premlavanje o dobrem in zlem! Saj časopisarstvo ni filozofsko razglabljanje o vlogi svetega Avgušтина, ampak je poročanje o stvarnosti in iz stvarnosti, pa čeprav mene zanaša domovinska kosovelovska ljubezen. Lahko se ji predajam, a zanjo ne bom umrla. So že umirali “od Kajtimara dalje”, bi rekel prijatelj Dominik. Raje bom napisala kaj pomembnega, da bi v uredništvu ne bilo dvoma o mojih sposobnostih!

Glavni urednik je zdaj spregovoril tudi o finančnem položaju, o krčenju delovnih mest, namreč. Sem morda tudi jaz na seznamu odvečnih? Nič ga ne bom prestrašeno pogledala, raje bi mu poočitala, da sem se v preteklosti potikala povsod, kamor me je list poslal, tudi po vojaških tarčah.

Glavni se grenko nasmiha, malo me pohvali, in ko prvič zabrni telefon, mi daje nekakšen znak, da lahko grem. Sedaj odidem.

Ponavljala sem si za volanom na poti domov neki stari odstavek iz stare Pavlihove kronike. “Ta glavni že ve, kako se bodo dogodki odvijali: namesto večno razjarjenega Mondrinjaka bodo na tisto mesto poslali milega Modrina, namesto Piko-ve dame, ki mračno napoveduje bodočnost, in ima sarkazem v genih, bodo tja poslali Srčnico, srčno damo, ki vzbuja optimistične občutke do sveta in do današnjega dne.”

Kako zelo pametno premlavam svojo situacijo! Le zakaj me ni niti malo strah? Saj je znano, da ko znaš žonglirati s konkurenco, ki nima nobenih predsodkov s pregovorom “mors tua vita mea”, je treba samo tu in tam malo požegnati šefovo samozavest, njegove nazore in darovati eno dobro stvar ženski, s katero živi. Jaz pa sem se z njim danes pogovarjala, kakor da ga sumničim sodelovanja z JLA.

RAZBLINJENO PRIJATELJSTVO

Zdaj vem, da me odslavlja nekdo, od katerega bi si bila morala kaj takega tudi pričakovati. Briki je nadvse zaljubljen v lepo Klariso in jaz sem s svojimi ironičnimi pripombami njena sovražnica. Ko je izvedel, da njegovo ljubljeno odstavljajo iz

službe brez njegove vednosti, je bil ves jezen planil v moj prostor. Ona je bila minutko poprej prijočala v njegov salonček. Verjetno je izjavila, da sem marsikaj zakrivila jaz. Seveda ji je verjel. Klarisa je postala zanj pojem, nenačitana lepotička pa je iskala krivca za svojo zaostalost in ga je našla. Mojo malenkost. Dobro je preračunala, kako se me bo odkrižala in karte obrnila v svojo korist!

“Lahko bi vedela, da si bila skraja tudi ti vsa nerodna! Mladim moramo pokazati pravo pot in jim pomagati, ne pa nanje renčati, kot bi nam bili v napoto!”

Imel je prav in ni imel prav. Potem je pač storil, kar je bilo logično, Klarisi je ponudil svojo roko in ji s tem olajšal hazardersko igro za delovno mesto! Klarisa je njegove pogoje sprejela in se tega novega veseljstva veselila. Kar zlahka mu je rekla “da”. Nikoli ni bilo videti v napudranih ličkih tako lepih jamic, njene frizerke pa so ji prisrčno priskočile na pomoč, da je bila nenadkriljivo mikavna. Sprogrimirala sta si bajno poročno potovanje na Kanarskih, Bahamskih in Bermudskih otokih v samih luksuznih hotelih. Odsotna bosta nekaj tednov, medtem pa se bo v stavnico za stroje, ki jih zna najbolje upravljati, vrnil upokojeni pisatelj, z njim pa bo glavni urednik dobro vodil politično stran. Zame bo nekaj več dela.

Najvažnejše je sedaj poročno darilo; debatiramo, ali naj jima poklonimo Černigojevo ali Spacalovo sliko. Bajje je nevesta zaljubljena v Černigojev slog in slikarja tudi osebno pozna. Dodelili so mi čast, da jima napišem poročno hvalnico z lepopisno pisavo na veliko voščilnico. Lahko bi jim rekla, da takih stvari ne znam, pa sem kar veselo sprejela njihovo idejo. Morda me tare kesanje, ker sem bila z novo delovno silo tako zadirčna. Tako mlado dekle, in tako vznemirjeno od novodobnih muh! Bogve kakšnih prijateljev se bo znebila s poroko! Ne moremo biti vsi zatopljeni v stroge vzore revije Zaliv, ki je intelektualno zahteven, niti ni nikjer zapisano, da mora ena časnikarka nujno prebirati pozno v noč Prostor in čas, Probleme in Revijo 2000! Klarisa je nova generacija in pripada njenim nazorom. Namesto da bi se grizla zaradi novonastale koalicije, bom Brikijevo odsotnost izrabila, tako da bom vnesla v časnik novo rubriko o slovenskih literarnih revijah in njihovih političnih bojih, kar je bil Briki vedno odklanjal in ob tem celo vpil, češ da tržaških ljudi interna zgaga med pisatelji ne more zanimati, kajti v Ljubljani mlini meljejo počasi in smo v Trstu že zdavnaj preboleli antiviersko gonjo. Koga od Teorije in prakse, torej od pridvorne skupine, je potem čez celo stran intervjuval z obrednimi častmi, je bolje, da niti ne pomislim! V mojem časopisu, saj ga lahko trenut-

no še vedno lahko imam za svojega, moram obelodaniti, kako so nekoč Perspektivovci in pozneje Problemovci vztrajali s svojimi slovenskimi umetninami, in kdo je pri nas izspletkaril gonjo proti izobražensko navdihnjenemu idejnemu krogu.

Dobro vem, da bodo veseli zahtevnejši bralci, pa tudi tisti naročniki, ki so že dolgo sprijaznjeni z vsakdanjim poročanjem, ki jih dolgočasi. Hm, nekaj tednov moje svobodne misli! Mladi par je prejel ogromno košaro rdečih nageljnov, dolgovezno poročno hvalnico in mojo prošnjo, naj mi pošljeta, kjer le utegneta, razglednico kot njuni posestrimi. Briki je ob vseh ljubeznivostih obljubil, da bo to storil.

Pospremili smo ju k oltarju, pripevali k cerkvenemu petju, ju zasuli z riževimi zrni, zaploskali, se razjokali...

(dalje naslednjič)

Aleksander Furlan

Osmica

*T'm dual na križpuöte vesì,
na kouce ana vejca bršlana.
Stara navada usèm duabro znana,
vabilo za žejne jen trudne ledì.*

*Na mize ni raztjegnjen prt,
sjede na zidek, kam'r nanese,
brjač je tuöj, jen še kuört.
Posuöd gospodar pijačo pr'nese.*

*Ste vidle ruake tega muöža?
Velike ku lopate,
de u zemle brska jen po blate,
uöžgana uöd sunca hraspava je kuöža.*

*Nima merà, u zemle ješče vino.
Gljeda uöblake u skrbbeh,
spomlade, polete, čez zimo,
de vreme pr'delka ne stuče po tleh.*

*Pred name je, k'r trte letos so dale,
je duabro, pravejo, de ni blo duaste.
Naše klape pej bo kmale zaduaste,
še dva požjerka jen lica se bojo smejale!*

iz naše preteklosti

Ni ga koticica na zemlji, kjer bi pomlad ne bila lepa in prinašalka nove in kipeče življenjske sile. Tako tudi tam, v Bostonu. Tudi tam kakor tu pride čez morje. Nekega jutra, nekega večera vdihneš skozi nosnice in veš, da je resnično prišla in to se zgodi enkrat v februarju ali marcu kakor pri nas, ker je zemljepisna širina le za kakšno stopinjo razlike.

Tako je Dušan, ki je bil začel v oktobru svoje veliko delo, zdaj na pomlad žagal, oblal, zabijal in gradil s postotterjeno zagnanostjo: v soncu in dežju, vročini in vetru, pa tudi v mrazu (tudi pomlad ima svoje ledene dneve, svoje ledene svet-

niko in ledene sape); potem pa je sonce kar na lepem sredi junija že tako žarelo, da je bil ves ožgan kakor kakšen zamorec.

In večno mu je primanjkovalo časa, saj je moral tudi delati, če je hotel živeti.

“Ne samo. Kupovati sem moral najrazličnejše potreščine in pritikline, venomer nekaj iskati, večno reševati kakšen problem. Ni si mogoče predstavljati, česa človek ne potrebuje, ko se loti takega dela,” razmišlja bolj sam zase in utihne.

“Da. To si človek lahko predstavlja. Težje si predstavljaš, kako so naši očetje in dedje izdelovali svoje barke in barčice; razpolagali so s svojimi rokami in s preprostim ročnim orodjem, ki ga ni bilo prav veliko in še sanjalo se jim ni, kako si bodo že njihovi vnuki kupovali jadralne deske z drobnim nepremočljivim jadrom, na katerih bodo kot črni hudički rezali zaliv s hitrostjo burje.”

“Surf!” se mož prebuja iz spominov.

“Jadralne deske. To so igrače! So tudi zanimive in privlačne, kako da ne! A igrača je in ostane igrača!” si zopet prižiga tobak.

“Delati jadrnico! To je umetnost!”

“Delali ste jo z ljubeznijo.”

“Z veliko ljubeznijo.”

“To je še večja umetnost.”

“No ja, no ja! Noter sem dal dušo in srce. Če ne delaš tako, nisi mlad. Tako sem čutil. Tem stvarim ni mogoče ukazovati in ni mi žal.”

“Bi se danes lotili takega dela, ko bi bilo mogoče skočiti nazaj in preskočiti leta, ki smo jih preživeli?”

“Mislim, da bi. Seveda bi bilo vse drugače. Tehnologija je postavila vse na glavo tudi v pomorstvu in jadraniu. Vse je sedaj lažje, vse bolj dosegljivo, vsaj za nekatere.”

“Da. Delo je bilo v preteklosti neznansko težko. Vendar nam nikakor ne more iz srca in spomina podoba nekdanjega porta, še vedno so živo pred nami “scife” in betjeui domače izdelave, in razpen-

janje mrež, spletenih še iz bombaževe niti, ko jih je bilo treba oprati, pobarvati in zakrpati.”

“Tako je: svet se izpreminja, vse se menjuje. Je od vedno tako. Se morda mi ne izpreminjamo?”

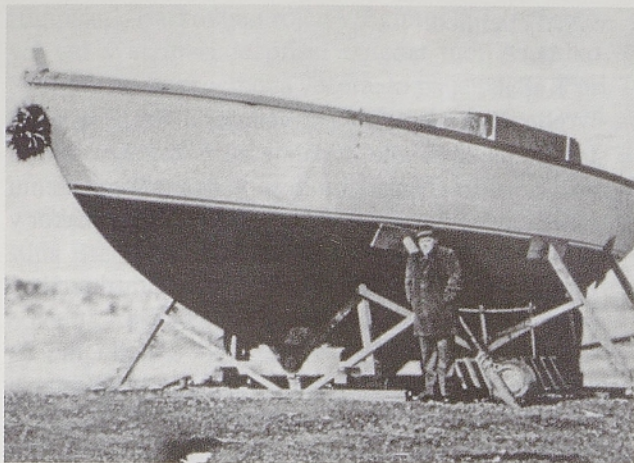
“Ehhh, ne mislimo na to in vrnimo se rajši v čas tiste nepozabne pomladi, ko si še nismo predstavljali, da se bosta svet in življenje tako zelo izpremenila! Ko je vse teklo od rok, ko je bila prihodnost še vsa kakor morje, polna neznank in skrivnosti!”

“Rade volje. Rekel sem, da sta morala miniti pomlad in poletje in da se je enkrat v oktobru začela rojevati barka. To se je zgodilo v domači kleti, v Bostonu, kjer smo stanovali.”

“V kleti? Hi hi!”

“To ni prav nič smešno. Tam sem začel graditi lesen kalup za kobilico. Bil sem nestrpen in neučakan in nisem hotel, da bi minevala zima, ne da bi se delo premaknilo. Ko je bil kalup končan, so prišli prijatelji, da bi si ogledali klet, ker so me prosili, da bi smeli tam silvestrovati. Bili so razposajeni in zbijali šale. Eden od njih mi je položil kazalec na prsi, z drugim pa je kazal kobilico in se režal; vprašal me je, če je to tista velika Noetova ladja, o kateri so že toliko slišali. Prvi hip nisem razumel, kaj misli, potem se mi je pa zasvetilo.”

Skratka, fantje so gledali kobilico in bili pre-

pričani, da je to že trup čolna. Zato se Stelio ni nehal smejati: "S temle kajakom nas boš lahko samo vozil gor in dol vzdolž pristanišča!"

"Pa kam nameravaš? Kaj zares nameravaš v Trst čez Ocean?"

"Pa kaj da nameravaš, ne vem kam," je rekel drugi.

"Pravijo, da v Trst, čez Ocean! Tole barčico utegne pogoltniti prvi slabo razpoložen kit, s posadko vred."

Dušan - Odisej je tedaj Stelia prejel pod pazduho in mu potrkal po čelu: "Vidim, da nisi razumel, da niste razumeli nič! To ni barka, to je kobilica: ko-bi-li-ca!" mu je zatrobil v uho, da je oni odskočil in gledal kot čuk na palici.

"Ah? Kobilica?" je nazadnje pogledal po ostalih. Ti so se smejali, toda večina je priznala, da je mislila natanko kakor on.

"Vse to bo pokrilo železo in noter bomo morali izliti dve toni in pol železja in cementa," je graditelj pobožal prvi del nastajajoče ladje. Vzklikov in čudenja ni bilo ne konca ne kraja: "Ah, kakšen garač! Ah, kako zna! Strela, kdo bi si mislil, da tako zna!"

Med takimi in podobnimi obiski in delom se je iztekalo staro leto in se bližalo novo, ki je prinašalo veliko dela in velike sanje in upe.

"Kmalu po novem letu sem kalup prepeljal h kovaču in ko je bila kobilica iz železa nared, sem jo peljal v Maine; tja sem zahajal vsak petek in se vračal ob nedeljah zvečer in ob počitnicah, seveda."

"In ob ponedeljkih v službo!"

"Kako pa! Ob ponedeljkih borba za vsakdanji kruh!"

"To ste lahko počeli, ker ste izredno krepak človek in ni si težko predstavljati, kakšno moč ste imeli šele takrat."

"Ni samo to. Tisto delo, tisto vrsto dela sem imel rad: to, da ti pod rokami nekaj nastaja, da ti to uspe-

va in da je tudi lepo! To, to! Bil sem dobesedno obseden."

"Stvariteljska obsedenost. Od vsega živega jo ima samo človek. In potem?"

Potem je nad kobilico začela počasi rasti hrbtnica in nato rebra, začel se je prikazovati ladijski trup: krn, mogočno palubje, vse belo obarvano. Bližali so se prazniki, in:

"Za božič smo hoteli malce praznovati, a je pritisnil tak mraz, da je vse škripalo in nihče si ni želel nikamor, pa tudi nevarno je bilo. Tako sem šel na pot sam in ponešel božični venec. Tla so bila spolzka, a mi je vseeno uspelo pritrditi ga na krn: bilo mi je nekako, kakor da bi ga nesel domov. Tu je tudi slika, ki mi jo je naredil prijatelj."

"To dajte sem, da bo poleg besed tudi slika!"

"Tu jih je cel kup. Samo izbrati je treba."

Vse to je bilo še v Mainu. Toda čas, ko je tam vse to nastajalo, se je iztekal: treba je bilo naložiti velikanko na "treylor", to je ogrodje s kolesi ter ga popeljati proti jugu, dve uri daleč, v Winthrop, ki je predmestje Bostona, tako da bi bilo od doma, kjer so stanovali, do nove delavnice veliko veliko bližje in lažje (deset minut), saj je graditelj imel vedno manj časa, ker je v zimskih mesecih začel obnavljati stanovanja, zato da bi bil kos stroškom.

"Ko sem načrtoval nelahki prenos ladijskega trupa in sem si nekega večera ogledoval opravljeno delo, se je prizibal Bob Jones, gospodar delavnice. Ko sva se spoznala in mi je obljubil svojo pomoč, si nisem mislil, da bo to storil tako širokosrčno in v taki meri. Bil je to fin človek in je opazil, da tiste dni nekam preveč razmišljam in da sem vedno manj zgovoren."

Seveda je Bob hotel vedeti, kaj tare prijatelja: mislil je, da mu je težko posloviti se od Maina in je vprašal, kaj in kako.

Dušan je cincal, če naj zine ali ne, nazadnje je le privlekel iz vreče to, kar ga je težilo že od vsega začetka, a je porival na dno zavesti, ker ni bil še čas za to in ker je bil prepričan, da se ne sme spopadati z vsemi problemi naenkrat. Zdaj je problem postajal aktualen, zato je mož svetlo pogledal Boba in se nasmehnil: "Noben hudič ne bo dal licence za plovbo na ladji, ki jo je zgradil litograf. Ne. Noben hudič!"

Bob je gledal in gledal, ker, čeprav je Dušan že od vsega začetka poudarjal, da ni noben ladijski mojster, mu ta ni nikoli verjel, potem pa ko je videl, kako dela in kako zna, pravzaprav ni vedel, kaj naj si misli in nazadnje se s tem ni ukvarjal več. Zdaj se je samo za spoznanje zvito nasmihal, češ, je pa le govoril resnico.

"Pa veš kaj?" je Dušan poln upanja in optimizma

razširil roke. "Do zdaj sem rešil vse probleme. Tudi tega bom. Ne vem še kako, a ga bom."

Sam v sebi je načrtoval nekakšne izpite, s katerimi bi prišel do primerne naslova: znanja si je bil pridobil nič koliko, praktičnega, pa tudi literatura, ki je zadevala stroko, mu ni bila tuja; nekaj časa bi moral posvetiti izključno študiju in...

"Rešil ga bom," je ponovil bolj zase kot za Boba.

"No problem," mu je segel v besedo Bob.

"No problem."

"Kako no problem, ko pa imam časa malo ali nič!"

"Čas? Malo ali nič! Kaj pa je čas! Problem je že rešen," je bil Bob židane volje kot vedno, ko je bil lahko komu koristen.

"Rešil si ga, ko si padel pod to streho! Pod mojo streho! In vsi tisti, ki pridejo sem, so rojeni pod srečno zvezdo," se je odpravljal v notranjost stavbe in se kmalu vrnil z okvirjeno listino, na kateri je bilo z velikimi črkami in črno na belem zapisano, da je on Bob Jones pravi mojster za gradnjo jadric in plovil, z vsemi opravljenimi izpiti in licencami in tako naprej in tako naprej, kar je bilo bolj ali manj znano vsem, ali le tako na besedo, ker je tisti certifikat sicer visel nekje na zidu v uradu, a ga je pokrivalo vse mogoče, listki, razglednice in koledarji z raznimi Evami, tako da ga nisi mogel videti. No in? Certifikat je imel on, Bob, in nihče drug!

Da. Toda on bo, tako je rekel Bob in pribil, on bo poskrbel za vse potrebne listine in dokumente, ko bo čas za to, ter podpisal in jamčil, da je ladja bila zgrajena po vseh določenih predpisih in pravilih in pod njegovim nadzorstvom.

"Gledal sem kot tisti, ki je v puščavi izgubil pot in jo nenadoma spet zagleda pred sabo. Takega lahkega razpleta si nisem pričakoval."

"Preveč sreče! Smo že rekli, da niti v pravljičah ne gre vse tako po sreči."

"Sem tudi rekel, da vse o pravem času!" je slišati iz oblaka dima, v katerem dogoreva cigara.

Že kmalu potem sta moža naložila veliki ladijski trup na prevozno strukturo "treylor" in ga v spremstvu policije (kar je predvideno za vse nevarne tovore) pospremila dol proti jugu, v Winthrop, kjer so ga žerjavi dvignili in odložili v no-

vo ladjedelnico.

"Ah!"

"Kaj ah?"

"Nič. Kar tako. Človek posluša in si vse to predstavlja, pa si nehote oddahne za nekaj, kar je bilo nekoč, v neznanem kraju in se je dogajalo ne njemu samemu, pač pa nekemu drugemu. Podobno kakor v filmu."

"Seveda. Gledati nazaj je kakor gledati film, ki ga nosimo v duši, v možganih, ali bogve kje."

"Toda nepopisni so morali biti občutki, ko so žerjavi odložili ladijski trup v delavnico v Winthropu. Kako se ne bi človeku sanjala o vsem tem še ponoči!"

"Kako da ne! Toda to je bilo veselje za sproti. Manjkalo je prav vse: notranjost je bila popolnoma prazna, ni bilo motorjev, ni bilo opreme, ne jamborov, nič."

"So tudi tja prihajali prijatelji?"

"So. In še zdaj se jih rad spominjam: samo kako so mi nesebično pomagali, v lastno zabavo in za kratek čas, zato da so nekaj ur preživljali v družbi. Marsikdo, ki si je v preteklosti nameraval zgraditi ladjo, a je potem idejo opustil, mi je daroval prenekateri predmet. Spominjam se na primer, kako so mi nekega dne prinesli lestev za v barko. In druge stvari, sedaj mi uhajajo druga za drugo iz spomina."

"Pravo prijateljstvo, z veliko začetnico."

"Da, in potem: tam sploh ni bilo važno, kakšne narodnosti si, čeprav si na prvi pogled uganil: ta je Italijan, ta je Francoz, oni drugi pa Španec. Važno je bilo prijateljstvo in pa medsebojna pomoč."

"Tega je pri nas bolj malo. Imamo pa kljub temu marsikaj lepega. Ste sploh prišli kdaj v stik s kom iz domačega kraja?"

"Sem: v New Yorku in tudi v Bostonu. Z inženirjem Marionom in z njegovo ženo Mirko smo bili večkrat skupaj (a oni so samo nekaj let živeli v Barkovljah); prva leta mojega bivanja v Ameriki sem celo stanoval pri njih.

"Čistokrvni' Barkovljan z rodovnikom je bil Mario Civardi, ki si je tam ustvaril družino in se ni nameraval vrniti v domači kraj, a je redno zahajal tja na počitnice. Okrog leta sedemdeset nas je obiskal njegov mladi nečak Zilbert

‘Egipčan’, Barkovljan rojen v Egiptu, ki je prepotoval cel svet in si je prišel ogledat tudi Ameriko. Spominjam se prijetnega večera, ki ga je preživel pri nas v Bostonu, kjer smo pripravili tipično barkovljansko večerjo.”

“Kaj pa Zorka Pertot, poročena Rolli?”

“Njo in še, kako se je že imenovala? Ah, da, Justina Breclj! Videl sem ju samo enkrat, se ne spominjam več ob kateri priliki. Pa še koga bi lahko omenil. Ah, čakaj! Zelo dobro se mi je vtisnila v spomin Marija Albreht. Ko so še živeli v Barkovljah, so stanovali nekje tam, naprej od pokopališča.”

“Pa zakaj prav ona?”

“Ker mi je nekega dne, ko smo govorili, kako da bom šel čez Ocean, zabrusila, da mi jadrnica ne bo prinesla sreče, da bom imel smolo.”

“O ti Marija, ti! Kako si mogla ziniti kaj takega!”

No, da. Pa kdo ni še nikoli v življenju izustil besede, ki mu je ušla iz duše, ne da bi se zavedal, pa bi jo najrajši stlačil nazaj tja, od koder je prišla! Toda izrečene besede ne moreš ujeti in ona brenči naokoli in ko že misliš, da je odletela, se vrne in se ti usede na uho.

“Ste vraževerni?”

“Ne. Toda takrat me je prizadelo, a sem na to kmalu pozabil. Takrat nisem imel časa se ukvarjati s tem: gradil sem notranje prostore in kabine ter strojno za postavitev motorjev. Na to sem se spomnil pogostokrat kasneje, bom že povedal, kdaj in zakaj.”

“In vse je teklo kakor po olju.”

“Skoraj vse. Ko ne teče samo, moraš sam pognati.”

“Je torej verjeti ženi, ki pravi, da vas ni mogoče ustaviti.”

“He he! Ne vem, ne vem! Ni ravno dobro, če človeka vsaka malenkost lahko ustavi!”

“Torej razdeljevanje notranjih prostorov, strojna...”

“Da, bilo bi predolgo, ko bi našteval vse ure barvanja in lakiranja, nameščanja strojev, opreme, tapeserije, jamborov in jader, da ne govorim o tovoru, ki sem ga pripravljaj za na pot. Že dolgo časa prej sem se ukvarjal s prehrano, preračunaval količino in vitamine, nepokvarljivost in kvaliteto živil, potrebnih za tako potovanje. Veliko hrane sem skuhal in pripravil sam.”

Naj tu omenimo, da je gospod Dušan tudi odličen kuhar, ki zna pripraviti marsikatero specialiteto.

Bližal se je torej z naglimi koraki dan dokončne-ga odhoda.

“Lahko bi rekli, da je bilo s tem konec more in

domotožja?”

“Z domotožjem pa je bilo tako: vsaki dve leti sva z ženo začela zahajati na počitnice v Barkovlje in to že nekaj let prej, tega še nisem povedal.”

“In žena je bila baje navdušena nad vašim rojstnim krajem in mestom.”

“In še kako! Saj je prava Amerika tu!” je rekla. “Zelo ji je bilo všeč.”

“Tako ste svojemu duševnemu stanju našli čudovito zdravilo.”

“Mislim sem, da bo tako. A ni bilo. Vsakič, ko se je bilo treba vrniti v Ameriko, sem bil v veliki duševni stiski in ugibal, če se bom še kdaj vrnil domov.”

“Žena pravi, da ste se od Trsta do Milana vsaki krat dobesedno utapljali v solzah. Tak hrust kot ste vi. Je to res?”

Molk. Potem pa: “Zakaj bi se mi hrusti ne smeli jokati? Pride trenutek, ko se moraš zjokati.”

“In po čem se vam je najbolj tožilo?”

“Po vsem. Po družini, po domači hiši in kraju, po načinu življenja; vedno sem imel pred očmi jutranje odpiranje polken in razgled na zaliv, ki ni nikoli niti dvakrat enak, potem večerjo na prostem, na domačem dvorišču in vse drugo.”

“Vsekakor je vračanje v domači kraj, pa čeprav samo za počitnice, gotovo omililo neprijetno prese-nečenje ob pogledu na spremembe, ki so z grobim vsiljevanjem grdih poslopij začele kvariti prej perfektno podobo vasi.”

“Kaj hočemo! Tako je!”

“Se spominjate malega moliča, ki ga je kmalu po vojni začel požirati nasip in potem asfalt, ki je za vedno izbrisal prelepi naravni lok barkovljanske obale? Ko ste se dokončno vrnili domov, ga že ni bilo več.”

“Ga ni bilo, ne, ker se vse izpreminja.”

“Prišel je torej tisti čas, ko je bila barka končno dograjena.”

“Recimo, ko je bila bolj ali manj končana, zrela za na morje. Veliki dan je odbil 18. septembra 1970: krstili smo jo po starem pomorskem običaju: žena jo je prav rahlo udarila s steklenico penine ob prisotnosti vseh, ki so z nami preživel tista leta. Splavili smo jo in jadrnica je zdrknila po vodni gladini kakor velikanski bel ptič z imenom Gloria na boku, ker sem hotel, da nosi ženino ime, saj me je ves čas podpirala in verovala vame.”

In vse to zaradi neke razstave jadrnic v New Yorku, ko je prihodnost bila še vsa kakor morje, polna skrivnosti in neznank.

(dalje)

Po zračnem bombnem napadu 10. junija 1944 so bile nekatere šipe v spalnici razbite, saj je le kakih 50 metrov daleč eksplodirala bomba na mali jasi ob enem od vhodov Tovarne strojev. Med alarmom so se delavke rade tam sončile, namesto da bi se zatele v zaklonišče, saj smo do takrat imeli 109 alarmov brez bombardiranja, torej, zakaj bi morale zapraviti toliko časa v zaklonišču? Tokrat je pa le bilo drugače. Zračni vrtinec je potegnil omenjeno blazino z okna na cesto. Kolegi so položili delavko z glavo na blazino, a bila je tako hudo ranjena, da je še pred koncem alarma izkravela pred našo hišo.

Še istega dne popoldne sem šel na malo jaso pred hišo gledat, kam je padla bomba. Tu pa tam so se v soncu bleščali kovinski drobci eksplodirane bombe.

Nisem si mogel kaj, da ne bi za spomin vzel s seboj tri drobce, od katerih najtežji tehta 575 g, najlažji pa 335 g.

Iz beležk, ki sem si jih takrat zapisal, je razvidno, da so na samo ulico Locchi padle tri bombe.

Peter Merku

Iz spominov na starše (XXII.)

Porušena je bila enodružinska vila, v bližini trga Carlo Alberto pa je gorela večstanovanjska hiša. Pavle, ki je ležal v postelji zaradi vnetja pljučne mreže, ne bi smel vstati niti v primeru alarma, vsaj tako mu je zabičal doktor. Za srečo se pa ni tega držal. Z očetom sta šla v klet, ki je bila

prilagojena za zaklonišče in kjer se je vse treslo, ko so v neposredni bližini padale bombe. Pa vendar je bilo boljše, kot če bi ostala v stanovanju, ki je bilo kar precej razdejano. V sobah, ki gledata neposredno na ul. Locchi, so bile na parketu raztresene razbite šipe in nič koliko zemlje in kamenja. Na Pavletovi postelji je na vzglavniku ležal kak kilogram težak kamen...

Ostali smo brez elektrike, a za srečo ni zmanjkala voda. Zaradi prestanega strahu sem moral iti večkrat zaporedoma v stranišče, in očitno se nikomur v naši hiši in v vseh sosednjih hišah okoli skupnega dvorišča ni dogajalo drugače. Povsod je bilo slišati, kako v straniščih teče voda. Strah se je polastil vseh nas. Posledica tedanjega šoka so bile zame težave, ki sem jih imel kar nekaj mesecev pri izgovarjavi besed, ki se začenjajo s črko c.

Na pokopališču pri Sv. Ani so morali izkopati več jarkov, da so lahko zagrebili skoraj 500 žrtev takratnega zračnega bombnega napada. Na pročelju hiš, kamor so padle bombe, so se pojavili napisi: Qui sono passati i liberatori [Tod mimo so šli osvoboditelji]. Slogan je imel kar dvojni pomen. Liberatori, osvoboditelji, naj bi bili za antifašiste Angleži in Američani; ameriški bombniki pa so bili vrste "Liberator". Brat strica Marcella, Pino Verč, ki je pred tržaškim fašizmom zbežal v Združene države Amerike in se nastanil v Philadelphiji, je po vojni prišel v Trst kot ameriški vojak. Pokazal nam je karte oziroma velike fotografije Trsta iz ptičje perspektive, ki so jih slikali z izvidniških letal ⇨

Drobec bombe težak 575g.

⇐ “Lightning”, ki smo jih tolikokrat videli krožiti nad mestom. Na fotografijah, ki so jih med bombardiranjem imeli s seboj ameriški piloti, so bili zaznamovani cilji. Iz tega sklepam, da so tudi prve letalske napade 10. junija 1944 izvedli Američani.

Po podatkih, ki jih imam na razpolago, so letala bila vrste Consolidated B-24 “Liberator” ali Boeing B-29 “Superfortress”, tako zване leteče trdnjave. V prvem primeru je vsako letalo lahko natovorilo do 3.992 kg bomb, potemtakem jih je en sam švadron 48 letal, ki so spustila bombe okoli mene, verjetno odvrigel do 192 ton. V drugem primeru je vsako letalo lahko natovorilo do 9.072 kg bomb, tako da bi 48 letal lahko odvriglo do 435 ton bomb. Na vsak način se je to zelo dobro slišalo, videlo in vohalo!

Ko sem po bombardiranju prišel domov, mi je, kot rečeno, odprla vrata teta Lydia.

Ko so padale bombe, je ostala teta doma v ulici Sette fontane, v stavbi, kjer je bila in je še danes lekarna. Zaklonišča v hiši ni bilo, če se dobro spominjam. Ko so sirene s svojim tuljenjem naznanjale nevarnost, je z materjo in sestro enostavno ostala v stanovanju. Najbližje zaklonišče, in sicer v galeriji Montebello, je imelo stranski vhod na piazza Foraggi, se pravi več kot 10 minut hitre hoje daleč, kar je bilo posebno za starki, kot sta bili nona Katharina in njena sestra Maria, brezdvomno naporno. Galerija še ni bila dozidana in ni bil še izvrтан predor do Reške ceste, to pomeni, da je imela samo en vhod in da se je po par ducat metrov končala. Notranjost je bila blatna in izredno vlažna. Ko so 10. junija padale bombe, so se stisnile skupaj, se objele, molile in se v velikem strahu vdale v usodo. Bomba je padla zelo blizu, tako da so se pošteno prestrašile. Takoj po končanem alarmu se je teta Lydia podala peš k nam v ulico Locchi, da bi videla, kako je z nami. Presenečena je bila, ker me še ni bilo doma, ko pa je bila šola veliko bližja našemu stanovanju kot pa njeno. Odleglo ji je seveda šele, ko me je zagledala in me hvaležno objela. Vsakdo je seveda pripovedoval, kar je doživel. Pavle se je kmalu potem, ko je bila postelja očiščena, spet ulegel.

Po tistem prvem velikem letalskem napadu je malokdo šel med alarmom na sprehod, se sčit ali ostal doma v stanovanju. Ko so zatulile sirene, je velika večina ljudi skušala s hitrimi koraki doseči kakšno varno zatočišče, in to so bile podzemne galerije.

Tako tudi 23. junija. Bil sem že zdavnaj v postelji, ko so ob 23. uri in 12 minut zatulile sirene. Blizu

V ulici Sette fontane 39 so stanovale od leve na desno: nonina sestra Maria, nona Katharina, mamini sestri Gita in Lydia.

postelje sem imel že pripravljeno vse, kar bi moral hitro obleči in vzeti s seboj, zato da bi v nekaj minutah lahko že zapustil stanovanje. Redkokdaj se je kaj zataknilo. A tiste noči nekaj ni bilo v redu. Oče je že odprl in pritrtil okna, tema je bila, protiletalski topovi in mitraljeze so že začeli streljati, ko se mi je oče približal in se začel na ves glas smejati: majica, ki sem jo skušal brezuspešno obleči, je imela v zgornjem delu samo dve odprtini, eno za levo roko in drugo za glavo... bile so namreč spodnje hlače, ki sem jih v temi in še zelo zaspan pomotoma vzel v roke namesto majice!

Ko so bila okna že odprta, smo se morali pripravljati kar v temi. Nekoč sem namreč imel priliko videti, kako je pripadnik milice Guardia Nazionale Repubblicana izpred vhoda v galerijo na Campo Marzio ugasnil svetilko v četrtem nadstropju bližnje hiše enostavno s puško, in moram reči, da jo je zadel s prvim strelom!

Tistega 23. junija ponoči smo torej vsi tekli proti galeriji. Bliskalo in grmelno je, dež se je zлил na nas tako silno kot malokdaj. Čeprav ni bilo ničesar videti, smo nad oblaki slišali grozeče brnenje motorjev polnih bombnikov, ki je bilo morda prav zaradi oblakov še posebno glasno. Tekli smo, ne oziraje se na dež. Če ni bilo to bobneče neurje, ki ga je nadkrililo grozeče letalsko brnenje, prispodoba vesoljnega popota? Vsekakor je bilo moreče vzdušje nepozabno. Prispeli smo v galerijo premočeni do kosti. Pavle je ostal v domačem zaklonišču, ker se je njegovo zdravstveno stanje poslabšalo, tako da se je 27. junija moral zateči v bolnico.

(dalje)

PRVE BRITANSKE MISIJE V SLOVENIJI

V tej rubriki je bil večkrat omenjen britanski major Neville Darewski. Bil je namreč prvi britanski častnik, ki se je avgusta 1943 s padalom spustil med partizane na Primorskem. Že prej, 27. junija 1943, je sicer došel v slovenski partizanski glavni štab major William Jones, vendar po kopnem, iz Hrvaške. Jones je bil Darewskemu nadrejen in se z njim, kot bomo videli, ni ujel.

Do prvih stikov med slovenskimi partizani in britanskimi službami pa je prišlo že prej.

Britanska obveščevalna služba ISLD je spustila na slovensko ozemlje tostran in onstran predvojne italijansko-jugoslovanske meje prvih šest (slovenskih) padalcev v noči na 18. marec 1943. Tri so sprejeli slovenski četniki, trije pa so našli stik s partizani. Čez nekaj mesecev bo torej 60-letnica tega dogodka. Sledili so še drugi spusti, a le k partizanom.

Britanska služba SOE je v Sloveniji vse misije poslala k partizanom. 18. julija 1943 je najprej poslala na Primorsko danes še živa padalca Stanka Simčiča in Iva Božiča. Med drugim sta imela nalogo, da pripravita vse potrebno za prihod nove misije, ki jo je vodil Darewski. Na območju gore Javornik pri Črnem Vrhu se je spustila v noči na 13. avgust 1943.¹

Darewskega je Jones januarja 1944 odpoklical na zahtevo partizanskega vodstva, ki ga je obtoževalo, da je vpleten v tako imenovano "gestapovsko afero" v Cerknem.²

Svojčas je krožila govorica, da je kasneje kot poljski Jud padel med vojno za izraelsko neodvi-

snost. V resnici je že 15. novembra 1944 izgubil življenje kot član nove britanske misije, tokrat med italijanskimi partizani v Piemontu.

POLJSKI JUD, BRITANSKI ČASTNIK

Sicer pa o življenju Nevilla Darewskega nimamo veliko podatkov. Zgodovinar Pavel Dobrila, ki je že v letih 1970-73 zbiral gradivo o njem, je na podlagi dokumentov in pa razgovorov z Alešem

Beblerjem ter Dušanom Bravničarjem zapisal, da je bil "poljsko-londonski Žid", s katerim se je štab Primorske operativne cone "sicer dobro razumel, a je imel poleg znanih nalog še "manj znane", o katerih se ni možno govoriti, to tudi zato, ker je svojo dejavnost prikril v nejasne tančice in običajne akcije na terenu". In še: "Sam Darewsky (!), ki je nosil zlato uokvirje-

na očala in ki so ga spremljali fantje, odlični borci, je sicer nosil uniformo angleške kraljevske vojske (zaradi haaške konvencije za primer, da bi ga ujeli), bil pa je "čisti" obveščevalec, kar je z ravnanjem med svojim bivanjem na Primorskem tudi dokazal."³

Več podatkov o njem so zbrali italijanski piemontski soborci, ki so ga ohranili v najlepšem spominu. Odkrili so mu dve spominski plošči: poleti 1946 v kraju Pino v dolini Ellero, jeseni 1978 pa v kraju Marsaglia v pokrajini Cuneo. O njem so veliko govorili oktobra 1978 v Turinu na posvetu o stikih med zavezniškimi misijami in nekomunističnimi partizanskimi enotami v Piemontu.⁴

Po podatkih, ki so jih soborci po vojni zbrali na

Poročilo majorja Darewskega (I. del)

¹ To je v Mladiki popisal Stanko Simčič (Cvetko Šuligoj in Stanko Simčič, Kdo so to bili slovenski padalci iz Afrike?, Mladika 1995, št. 5-6, str. 114; Stanislav Simčič, Spomini nekdanjega padalca, Mladika 1998, št. 4, str. 99). Na podlagi njegovega pripovedovanja in drugih virov je prihod Darewskega že prej opisal Jože Vidic v knjigi Angleški obveščevalci - vohuni ali junaki, Mladinska knjiga, Ljubljana 1989, str. 118 in sl.

² O tem je obširno pisal zgodovinar Boris Mlakar v knjigi Tragedija v Cerknem pozimi 1944 (Goriška Mohorjeva družba, Gorica 2000, str. 33 in sl.). Mlakar ni odkril nobene znaka o utemeljenosti obtožb.

³ Pavel Dobrila, Prvi stik slovenskih partizanov z vojsko Velike Britanije, Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, Ljubljana 1973, št. 1-2, str. 208.

⁴ Gradivo je zbrano v 640 strani debeli knjigi, ki jo je izdal Centro Studi Formazioni Autonome del Piemonte: Le missioni alleate e le formazioni dei partigiani autonomi nella Resistenza piemontese, uredil Renzo Amedeo, zal. L'Arciere, Cuneo 1980. (Ta zbornik različnih avtorjev v nadaljevanju navajam kot Le missioni.) V knjigi je tudi več fotografij Darewskega. Izvirnike nekaterih izmed teh in še nekaterih drugih slik mi je 1. jun. 2002 prijazno posodil iz svojega arhiva urednik zbornika Le missioni prof. dr. Renzo Amedeo.

Levo: major Darewski - Temple (levo) in poveljnik 1. skupine alpskih divizij major Enrico Martini - Mauri poleti 1944. Desno: na partizanskem letališču v kraju Vesime italijanski soborci 17. novembra 1944 polagajo v zavezniško letalo truplo majorja Darewskega. (Sliki sta iz arhiva prof. Renza Amedea.)

britanskem veleposlaništvu v Rimu,⁵ se je Neville Darewski rodil 21. maja 1914. Kraja niso ugotovili. Njegov oče Herman je bil skladatelj in dirigent orkestra.⁶ Britanski častnik je postal 1. marca 1940. Kot vidimo iz poročila o Sloveniji, je pripadal rodu Royal Army Ordinance Corps, ki se je ukvarjal z oskrbovanjem in popraviljanjem vojaških vozil ter opreme. Dan pred smrtjo so mu podelili odlikovanje DSO (Distinguished Service Order).

“MAJOR TEMPLE” V ITALIJI

Če opustimo manj verjetne protislovne podatke, se je Darewski, potem ko so Britanci javili geslo “2000 - Žito je zrelo”, s padalom spustil 7. avgusta 1944 v kraj Igliono.⁷ Za Britance se je njegova misija imenovala FLAP,⁸ za italijanski glavni stan na osvobojenem ozemlju na jugu Italije pa

⁵ Le missioni, str. 427.

⁶ Deskanje po internetu daje tudi podatke, da je bil Herman Darewski (1883-1947) rojen v Rusiji, a je kot glasbenik delal v Londonu že pred I. svetovno vojno. Imel je tudi glasbeno založbo.

⁷ O tem zbornik Le missioni objavlja sočasne zapiske in kasnejša pričevanja na str. 168, 229 idr., medtem ko na str. 55 in 120 na podlagi italijanskih vojaških dokumentov govori o prihodu 5. septembra 1944 v sklopu misije PER s šifro CORONA.

⁸ Na podlagi katalogov bi moralo biti gradivo o misiji FLAP v fondu SOE britanskega državnega arhiva (Public Record Office): PRO, HS 6/860 in 861.

ROS. V piemontske Langhe (okolica Albe) ga je k partizanskim enotam Giustizia e Libertà, zlasti k I. skupini alpskih divizij, ki ji je poveljeval major Enrico Martini - Mauri, poslalo vodstvo SOE za Italijo, ki se je takrat predstavljalo z imenom “No 1 Special Force”. Sam Darewski pa je v Italiji nastopal pod imenom “major Temple”. Povedal je, da je bil že z misijami v Franciji, Norveški in Jugoslaviji.⁹

Ko je dospel s padalom, je imel na glavi klobuk z velikim ptičjim peresom,¹⁰ pozneje pa je nosil vedno baskovko in okrogla očala.¹¹ Partizanski poveljniki in navadni borci so se ga spominjali z občudovanjem, kot bistrega in razumevajočega moža. Hitro je našel stik s sočlovekom, saj je bil vesele in odprte narave, včasih še preveč, saj je prijatelja za pozdrav rad silovito sunil v želodec. Jedel in pil je s fanti,

potoval z njimi na kasonih tovornjakov, hodil tudi na stražo. Da bi varoval nedolžna življenja, je skupno s poveljniki v depešah odsvetoval bombardiranja naseljenih krajev, raje se je z minerji sam spravljal nad ceste in mostove. Uredil je partizansko letališče v kraju Vesime, koordiniral bogato dostavo zavezniškega materiala za partizane in se v dneh od 28. oktobra do 4. novembra 1944 celo podal na vojaško-politične pogovore v Turin. Na Italijane ni gledal zviška, kot na premagance, ki se skušajo rehabilitirati.¹²

V strankarsko politiko se ni vmešaval. “Morda zato, ker je bil Jud, je probleme občutil veliko globlje kot drugi.”¹³ Pozneje sporni politik, a znani partizanski poveljnik Edgardo Sogno je zapisal, da je bil Darewski “zavezniški častnik, ki je najboljše doumel potrebe italijanskega partizanskega gibanja”.¹⁴

NESREČA MED OFENZIVO

Med hudo nemško ofenzivo na Langhe, ki je v dneh od 12. do 26. novembra 1944 terjala sto

⁹ Le missioni, str. 190.

¹⁰ Le missioni, str. 169.

¹¹ Le missioni, str. 255.

¹² Le missioni, str. 168, 192, 223, 225, 264, 312.

¹³ Mario Bogliolo v Le missioni, str. 249, 255.

¹⁴ Le missioni, str. 170.

partizanskih žrtev, je izgubil življenje tudi Darewski. Ko so se partizani 15. novembra na hitro umikali iz kraja Marsaglia proti Murazzanu, je stekel za tovornjakom Fiat 626, ki je že odpeljal, gibčno skočil in se ga oprijel na levem boku. Ravno takrat pa je voznik zavil proti levi, da bi se izognil nekemu vozu, pri tem pa je podrsal ob zid in stlačil Darewskega. Majorja so zavestnega odpeljali najprej v bolnišnico v Murazzano, ki pa so jo takrat tudi evakuirali, nato v bolnišnico v kraju Cortemilia, kjer je istega dne izdihnil. Dva dni kasneje so ga Britanci že nadomestili z novim častnikom, letalo pa je proti južni Italiji popeljalo truplo majorja Templeja - Darewskega.¹⁵

POROČILO O DELU V SLOVENIJI

Vrnimo se k sklepnemu poročilu, ki ga je Darewski sestavil za nadrejene po koncu dela pri 9. korpusu. Slovenski zgodovinarji so ga večkrat omenili, ni pa še bilo v celoti prevedeno in objavljeno.¹⁶ Ker je zanimivo v sklopu pričevanj o primorskih padalcih, a tudi zaradi širših pogledov na medvojni položaj v Sloveniji, ga tu objavljam z dovoljenjem britanskega državnega arhiva v Londonu.¹⁷

Osrednje poročilo ima 77 točk in 7 dodatnih zažanjanj, sledi 6 prilog, v arhivu pa so temu priložili še sklepno poročilo seržanta Hammonda, ki je bil tudi član misije.

STROGO TAJNO

KOPIJA ŠT. 3¹⁸

POROČILO O OPERACIJI "LIVINGSTONE II." sestavil major DAREWSKI, RAOC¹⁹

1. To je kronološki popis misij CRAYON, LIVINGSTONE in TENNYSON v mesecih avgust '43 - januar '44. Posebne točke bodo obravnavale priloge.
2. Misija CRAYON se je sprva imenovala LIVINGSTONE I. Oba člana - SIMČIČ in BOŽIČ²⁰ - italijanska Slovenca, ki sta se spustila na območje PRIMORSKE²¹ julija '43.
3. Misijo LIVINGSTONE II. so spustili na območje PRIMORSKE avgusta '43. Člani - maj. DAREWSKI, radiotelegrafist HAM-

MOND in seržant SMIRKE, slednji kanadski Slovenec.²² Oznaka II. je odpadla, ko je LIVINGSTONE I. postala CRAYON.²³

4. Misijo TENNYSON so spustili na območje PRIMORSKE septembra '43. Člani - ŠULIGOJ, ČERNIGOJ, GORJANC - vsi trije italijanski Slovenci.
5. Misija CRAYON je poskrbela za točko in znake z ognjem za spust skupin LIVINGSTONE in TENNYSON.
6. Obe misiji sta srečno dospeli.

(dalje)

¹⁵ Smrt N. Darewskega je v zborniku *Le missioni* večkrat popisana, najbolj podrobno na str. 193-195, 269-270, 486-487, 488.

¹⁶ O njem so pisali Dušan Biber, Tone Ferenc, Boris Mlakar, Gorazd Bajc in drugi. Vlogo Nevilla Darewskega pa najboljše obravnava nekdanji častnik SOE, upokojeni angleški časnikar John Earle, ki živi v Trstu, v še neobjavljeni knjigi *A Price for Patriotism* (Cena za domoljubje), ki govori o britanskih zveznih častnikih na Primorskem in o primorskih padalcih. Za svojo raziskavo je Earle večkrat obiskal tudi arhive v Londonu. Še preden so skoraj povsem odprli javnosti arhive SOE (v kratkem naj bi kot zadnje postale dostopne še osebne mape pripadnikov organizacije), je v fondu nekdanjega vojnega ministrstva ob že navajanem (PRO, WO 202/520) našel še en prepis strogo tajnega sklepnega poročila maj. Darewskega (PRO, WO 202/296). Pri tem izvodu je tudi Priloga D, ki govori o Jonesu in "gestapovski aferi" in ni ohranjena v prej navedenem izvodu. Priloga je zelo slabo berljiva in jo je Earle v glavnem prepisal. Zahvaljujem se mu za to gradivo, ki mi ga je rad posredoval že v letih 1997 in 1998, ter za številna pojasnila ob najinih razgovorih o zadevi Darewski, kar sem uporabil za opombe.

¹⁷ Dovoljenje je 22. avgusta 1997 pisno izdal "Copyright Officer" pri PRO Tim Padfield, ki je tudi navedel uradno formulo z dovoljenjem za uporabo gradiva, ki ga štiti "kraljeva založniška pravica", katero naj bi objavili v Mladiki. Medtem pa so bile odpravljene vse omejitve pri natisu britanskega arhivskega gradiva, ki je že dostopno javnosti.

¹⁸ Št. 3 je izpisana na roko, prepis nima ne datuma ne podpisa, držim pa se kopije v PRO, WO 202/520. Vse besede z velikimi začetnicami ali s podčrtavo so take v izvornem tipkopisu.

¹⁹ Royal Army Ordinance Corps - rod vojske, ki se je ukvarjal z oskrbovanjem in popraviljanjem vojaških vozil in opreme.

²⁰ Stanko Simčič in Ivo Božič sta se kot prva pripadnika SOE spustila 18. julija 1943 na Šentviško Goro. Istočasno sta odskočila tudi pripadnika ISLD, in torej druge misije, Alojz Sivec in Zdravko Lenščak.

²¹ Darewski v angleškem poročilu dosledno uporablja slovenski izraz "Primorsko".

²² Noben slovenski vir ne govori o kanadskem Slovencu med primorskimi padalci, pa tudi o kom drugem s tem imenom ne. Celo Darewski ga ne omenja več. Hammondu je bilo ime Frank. V nasprotju s 4. točko poročila je Stanko Simčič zapisal, da so bili že v tej skupini še člani SOE, torej njegovi kolegi, Cvetko Šuligoj, Valter Gorjanc in Alojz Černigoj (Mladika 1998, št. 4, str. 99), Ivo Božič pa postavlja omenjene tri v misijo Livingstone II. s prihodom 18. avgusta 1943, Darewskega pa skupno z radiotelegrafistom Frankom - Hammondom Smirkejem (!) in s pripadnikoma ISLD Alojzjem Širco in Francem Vidrihom v misijo Crayon, ki naj bi dospela nekaj dni kasneje. Glede imen misij, članov in datumov je torej precej neskladij.

²³ Misije so dobivale imena po šifrah, ki so jim jih zaupali za oddajanje depeš.

9. septembra 1902 je tramvaj prvič speljal po progi, ki se strmo vzpenja od središča mesta • Trst po pobočju do kraške planote v vasico Opčine, kjer so svojčas živeli le Slovenci in so premožnejši Tržačani, italijanski someščani, v vilah med poletjem uživali bolj svež zrak od ostalih, ki si tega razkošja niso mogli privoščiti in so tako najtoplejše mesece preživljali v zatohlem in vročem mestu. Domačini so najprej gledali na to novost kot nepotrebno moderno vragolijo, a kmalu so spoznali, da jim je tramvaj najprej prinesel številna nova delovna mesta, celi vasici Opčine pa električno napeljavo in nenazadnje tudi dejstvo, da je ogromno poraslo število Tržačanov, ki so zahajali na Kras in se je tako razcvetela tudi gostinska dejavnost. Proga Trst - Opčine je bila prvi primer električne zobate železnice v avstroogrski monarhiji. Proga in tramvaj je tedaj zgradila in upravljala Anonimna družba malih železnic v Trstu - Actien-Gesellschaft der Triester Kleinbahnen - Società anonima delle piccole ferrovie di Trieste (ob začetku prejšnjega stoletja so bili pač vsi uradni akti v Trstu trojezični: v nemščini, italijanščini in slovenščini), pozneje pa je prišla pod okrilje mestne občine (sedaj jo upravlja zasebna družba TT-Trieste Trasporti, kjer ima občina Trst večinski delež). Slavnostno so jo odprli po dveh letih dela. Proga je dolga točno 5175m, vije se od mestnega središča preko Škorklje do Opčin, največji naklon je 26%, na začetku se je tramvaj po strmini vzpenjal s pomočjo dvoosne zobate vleke (seveda je po poti navzdol na tak način dokaj slabo zaviral in je vozil kar hitro, tako da se je prva nesreča pripetila le mesec dni po odprtju proge - kar opeva tudi znana ljudska pesmica - ko je tramvaj s pokvarjenimi zavorami pri Romagnu iztiril in zadel v hišni vogal, ena oseba pa je bila ranjena). Leta 1928 so zobati del zamenjali z jeklenim kablom, ki je posodobljen v rabi še danes, saj se dva pomožna voza povezana z 42mm jeklenim kablom še vedno povzpenjata po Škorklji in v 165m nadmorske višine premagata največjo strmi-

no. Tramvaj premore višinsko razliko 326m (postaja v mestu je na nadmorski višini 3. metrov, najvišja točka je na postaji na Obelisku - 343m nadmorske višine, na zadnji postaji na Opčinah pa belizimo višino 329m). Med leti 1906 in 1936 so podaljšali progo do openske železniške postaje, tako da so s tramvajem tudi prevažali blago v mesto, leta 1936 so vagonne zamenjali z novimi, ti pa niso več zmogli ostrega ovinka med Narodno ulico in Proseško, zato so ta del proge ukinili. Danes se lahko openski tramvaj ponaša z najstarejšim še delujočim vozom v Evropi, to je tramvaj št. 411

Medalja ob 100-letnici openskega tramvaja

(podvozje je izdelala Grazer Union Fabrik, električne dele pa Osterreichische Union Elektrizitätsgesellschaft), ki je začel obratovati leta 1902; ko so uvedli nove tramvaje, so ga uporabljali le še za pregled proge in električnega voda, ob 90-letnici so ga popolnoma prenovili in mu vrnilo prvotni videz, tako da ga sedaj uporabljajo v reprezentančne in turistične namene.

Od vsega začetka, odkar je proga obratovala, so na openskem tramvaju delali Slovenci z Opčin in okoliških vasi (Banov, Ferlugov, Trebč); značilnost tramvajev je bila tudi dednost poklica znotraj moških družinskih članov. Ko je upravljanje prevzela občina Trst, so se pogoji spremenili in sedaj vozijo tramvaj tudi vozniki iz Trsta, čeprav je med njimi še mnogo Slovencev. Pri Slovenskem zamejskem numizmatičnem društvu J.V. Valvasorja so se odločili, da bi skovali medaljo z dvojezičnim napisom, ki bi opominjala tudi na Slovensko prisotnost v mestu, saj prevečkrat na prireditvah v čast stoletnici tramvaja, take "detajle" popolnoma pozabijo omeniti. Odločili so se, da bo medalja kakovostno izdelana, finančni zalogaj pa ni bil od muh, ker pa so pri Združenju za zaščito Opčin-Associazione per la difesa di Opicina obljubili, da bodo več kosov medalje podarili na slovesnosti starim tramvajem, ki so že v pokoju, so se lotili podviga.

Risbo za medaljo je narisal Walter Grudina, tržaški Slovenec, rojen leta 1959. Grudina je obisko-

val slovenske šole v Trstu, po obveznem šolanju se je vpisal na italijanski umetniški licej, kjer je diplomiral in nato sodeloval pri slovenskem tržaškem podjetju kot grafik. Nekaj let kasneje je izbral svobodni poklic in se več let ukvarjal z grafiko in reklamo, po poroki se je z družino preselil v Ločnik pri Gorici, kjer še vedno deluje in ustvarja. Zadnje čase se z uspehom posveča ilustraciji za otroške knjige, čeprav se še vedno ukvarja tudi z grafiko. Njega so pri numizmatičnem društvu izbrali, ker odlično izkorišča grafične in umetniške možnosti ter seveda, ker je "naše gore list". Graverska dela so opravili kar v kovnici, izbrali pa so podjetje Colombo iz Milana, ki že skoraj celo stoletje kuje in ustvarja medalje in umetniške predmete, tako da je doseglo svetovni sloves.

Umetniško je izdelan samo averz-prednji del medalje. Na reverzu je ob robu le napis dveh založnikov (Slovensko numizmatično društvo J.V. Valvasorja in Associazione per la difesa di Opicina-Združenje za zaščito Opčin) saj je na sredini nalašč več prostora, da bi se lahko graviralo katerikoli napis (npr. imena tramvajerjev, katerim so medaljo podarili oz. katerokoli voščilo). Na averzu pa je umetnik lepo harmonično vnesel razne tipične elemente: prikazani tramvaj je eden izmed prvih, ki so vozili po progi (saj ni voznik še v tramvaju, marveč ga upravlja kar "na prostem"), vagon nosi številko 2 (kasneje je to postala številka openske proge vse do danes), v ozadju se vidi Obelisk, ki je postal simbol Opčin, opazi se majhen kamniti zidek, v kraškem stilu. Nato sta še datuma stoletnice 1902-2002 in dvojezični napis (v slovensčini in tržaškem narečju) Openski tramvaj - Tram de Opicina. Z zelo majhnimi črkami se da razbrati tudi ime risarja (W. Grudina) in kovnice

Averz -prednji del (zgoraj) in reverz (spodaj) medalje, skovane ob 100-letnici tramvaja.

(CDF-Italy, kar pomeni, da so medaljo skovali v podjetju Colombo Damiano e figli, v Noviglio pri Milanu). Domenili so se, da bo najvišja skovana količina 250 kosov iz bron in 75 kosov iz srebra čistoče 800/1000. Medalja je izdelana z globokim reliefom, zato je tudi primerno težka: 140 g. Premer je 60mm, obod je gladek.

Medaljo so člani društva Valvasor uradno predstavili 9. septembra 2002, točno ob stoletnici prve vožnje openskega tramvaja, ob slovesnosti, ki je trajala cel dan v počastitev častitljive starosti tramvaja, ko so bile tudi druge pobude v tem smislu. Tistega dne so tudi funkcionarji italijanske pošte v sodelovanju s Slovenskim filatelističnim društvom Lovrenc Košir, ki je vse skupaj pripravil, uporabljali priložnostni žig z dvojezičnim napisom od stoletnici prve vožnje, medtem ko je rajonski svet pripravil krajšo a zelo prijetno in prisrčno veselico, s sodelovanjem narodnih noš in

godbe, v čast tramvaju in upokojenim tramvajerjem. Naj še dodamo, da so si za izdelavo medalje najbolj prizadevali člani upravnega odbora numizmatičnega društva Andrej Štekar, Florindo Carli in Mitja Petaros, ki so vseskozi sledili njeni pripravi in kovanju ter vsem obrobim stvarim (kot reklami oz. stiku z raznimi društvi in odjemalci, sodelovanju na pripravljajalnih sejah ipd.). Skozi cel mesec avgust so imeli medaljo razstavljen po raznih razstavah, ki so jih priredili ob jubileju tramvaja (v društvu Tabor na Opčinah; na občinski izpostavi na Opčinah; v vasi Bane ipd.). Medalja je vsekakor imela dober uspeh in je bila med ljudmi zelo dobro sprejeta, saj se publika še kar zanima za predmet, ki ga bodo lahko tudi zanamci občudovali, in bo trajno spominjal na slovensko prisotnost na naših tleh...

Kot že povedano v prejšnji številki, je bilo 26. junija 1986 pri Šolskih sestrah srečanje s tržaškim škofom Lovrencem Bellomijem, ki je govoril na temo vloge krščanskih laikov v Cerkvi in v družbi. Vsi se spominjamo zavzetosti, s katero se je pokojni škof Bellomi posvetil delu za Trst, in pozornosti, ki jo je namenil slovenski skupnosti v naši škofiji. Tako je bilo tudi ob priliki srečanj "za prenovo", ko se je rad odzval vabilu organizatorjev.

Kot uvod v srečanje s škofom je bilo na vrsti kratko razmišljanje o dokumentu Kongregacije za vero z naslovom "Krščanska svoboda in osvoboditev". Ta dokument zgoščeno podaja socialni nauk Cerkve. Kot nasprotnega evangeliju obsoja ne samo marksizem, ampak tudi vse tiste ideologije, ki se navdihujejo pri liberizmu, posebno ideologijo t.i. državne varnosti, ki jo razni diktatorski režimi v Latinski Ameriki navajajo kot alibi za vsakovrstne krivice in zatiranje. Dokument proglašja primat osebe nad strukturo, morale nad znanstvenim napredkom, obsoja nasilje, tudi državno nasilje, razredni boj, naglašja potrebo po novem svetovnem gospodarskem redu, ki naj bi odpravil sedanji podrejeni položaj Tretjega sveta v odnosu do bogatega Severa. (iz tipkopisa)

Povzetek izvajanj škofa Lovrenca Bellomija:

Med Slovenci tržaške škofije naj bi se oblikovala skupina angažiranih laikov, ki bi bila pripravljena apostolsko delovati v organizirani obliki. Ti laiki naj bi se tesno povezali s Kristusom, zato da bi Kristusa pokazali sodobnikom. Vera je občestvena. Vera zahteva ljubezen, ljubezen hoče služiti, za služenje pa potrebujemo organizacijo.

Dokument cerkvenega učiteljstva o svobodi in osvoboditvi: Kristus je po definiciji Odrešenik. Noben sistem, nobena udejanjena ideologija ni sposobna popolne odrešitve. Samo Kristusova odrešitev je globalna. Zahteva pa občestvo in udejanjati se mora na vseh področjih človekovega udejstvovanja, v kulturi, politiki, socialni.

Toda organizirana skupina laikov ne postane sama po sebi skupina "osvoboditeljev" na vseh področjih. Potrebna je strokovnost, potrebne so izkušnje. Posamezne panoge imajo svojo relativno avtonomijo, zato lahko v posameznih sektorjih kristjan sodeluje z vsemi ljudmi. V stroki ne gre za organiziran apostolat, temveč za kristjane, ki se ukvarjajo z določenim področjem, na primer s politiko.

Človek je Božje delo, Kristus se je po učlovečenju povezal z vsemi ljudmi, kar je širši pojem od vidne Cerkve. Ker je On začetnik novega človeštva, moramo biti optimisti in se zoperstaviti skušnjavi obupa ali sinkretizmu. Kristus je tudi danes nevidno na delu. Katera so njegova znamenja? Odkriti ta znamenja, je prvi napor kristjanov. Iskati moramo Adama, znamenje duha. Cerkev ne živi zase ali za ljudi, ki se k njej prištevajo, ampak za vse ljudi.

Druga naloga laikov je oblikovanje "evangeljske presoje sveta" (ne posameznega človeka, kar je pridržano Bogu). Ugotoviti morajo, kaj v sodobni družbi deluje proti človeku in njegovemu dostojanstvu. Pri tem morajo biti spoštljivi do ljudi, a tudi do resnice. Ko gre za obrambo temeljnih človekovih pravic, mora dvigniti glavo tudi organizira katoliški laikat. Tu namreč politika prehaja preko svojih ožjih mej. Poslušati je treba bolj Boga kot ljudi.

Kako torej zoreti za odrešenje? Navodila najdemo pri apostolu Pavlu, in sicer v 4. poglavju Pisma Efežanom. Rasti je treba po meri Kristusa, kar je največja naloga človekove vesti, dela, prizadevanj.

To so torej naloge organiziranega apostolata. Laiki naj jih uresničujejo ob svojih dušnih pastirjih, a ne zaradi njih, temveč iz lastne krščanske zaveesti in zrelosti. To je temeljnega pomena, kajti problem sodobnosti je iskanje smisla, notranjega nagiba. Potreben je kakovostni skok. Ni važna oblika, vendar je potrebna struktura za organiziran apostolat. To je izrednega pomena za slovensko občestvo. Potrebno bo veliko vzgojno delo: poglobiti se v Kristusa - Odrešenika.

V diskusiji, ki je sledila škofovemu predavanju, je eden od udeležencev naglasil tudi potrebo, da bi bilo treba enega duhovnika treba razrešiti dušnopastirskih dolžnosti, da se posveti mladim, kajti "mladi so, a nihče jim ne pomaga pri oblikovanju krščanskega pogleda na svet." Škof je odgovoril, da mladi res potrebujejo svojega duhovnika: "La testimonianza del Vangelo va organizzata" (evangeljsko pričevanje je treba organizirati!). Nadaljeval je: "Tudi skavitizem vzgaja kristjana-posameznika, vendar ni apostolska organizacija. Duhovniki morda delajo preveč, držijo vse fronte. Pomembna je vez s Kristusom."

(dalje)

FRANČIŠKANI V ZDA

Na "ameriških Brezjah" v Lemontu pri Chicagu v ameriški zvezni državi Illinois so slovenski frančiškani 25. avgusta praznovali 90-letnico ustanovitve Komisariata Sv. Križa. V romarski cerkvi Marije Pomagaj je somaševanje vodil slovenski provincial p. Stane Zore. V Slovenskem domu pri samostanu se je zbralo kakih 500 ljudi, saj so proslavo povezali s tradicionalnim Medenim piknikom. Generalni konzul v Clevelandu Tone Gogala je v imenu Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu izročil frančiškantom v ZDA posebno priznanje.

Prvi slovenski frančiškan, ki je začel sistematično delati med izseljenci v ZDA, je bil p. Kazimir Zakrajšek leta 1906. Ko se je oblikovala večja skupnost, so v župniji Sv. Družine v Brooklynu (New York) leta 1912 ustanovili Komisariat Sv. Križa, ki je kasneje postal frančiškanska kustodija, od leta 1997 pa je fundacija slovenske frančiškanske province. Svoječas so imeli slovenski frančiškani v ZDA 13 samostanov, župnij ali drugih postojank, danes pa vodijo tri slovenske župnije: v Lemontu, New Yorku in Johnstownu (Pensilvanija). Slovenskih frančiškanov v fundaciji je 7. Redno pa že 94 let izhaja mesečnik Ave Maria, ki ga je tudi ustanovil p. Zakrajšek.

V Chicagu je bila medtem 30. junija zadnja maša v ukinjeni 104 leta stari slovenski župniji sv. Štefana, ki so jo tudi vodili slovenski frančiškani. Ukinjena je bila tudi sobotna polurna slovenska radijska oddaja v Chicagu, ki jo je od septembra 1995 vodil Ameriško-slovenski radio klub.

NOVO O VARSTVU MANJŠIN

Inštitut za narodnostna vprašanja in Društvo Amnesty International Slovenije sta objavila knjigo Varstvo manjšin. V njej sta uvodna študija prof. Mirana Komaca in zbirka mednarodnih dokumentov o varstvu manjšin v izvirniku in slovenskem prevodu, ki sta jo pripravila Komac in Dean Zagorac.

UMRL MISIJONAR STANKO PAVLIN

V Hong Kongu je 11. junija umrl primorski salezijanski misijonar Stanko Pavlin. Rodil se je sicer v Semiču 14. novembra 1916, vendar se je po I. svetovni vojni družina iz begunstva vrnila v Grgar. Študiral je pri salezijancih v Piemontu, kjer je leta 1935 vstopil v družbo in odšel na Japonsko, kjer je delal kot stavec v salezijanski tiskarni. Med vojno so ga poslali na Kitajsko, po zmagi revolucije pa se je umaknil v Hong Kong, kjer je dokončal študije, bil leta 1952 posvečen v duhovnika in delal do smrti kot dušni pastir tako med Kitajci kot med Japonci, kot šolnik in vzgojitelj. Nekaj let je delal tudi v Macau.

VILENICA 2002

Literarno nagrado Vilenica 2002 so 7. septembra v jami Vilenica podelili romunski pesnici in esejistki Ani Blاندiani.

V Štanjelu pa je vileniški kristal prejel madžarski kritik in esejist Pal Zavadava.

UMRL FERRUCCIO FÖLKEL

V bolnišnici v Trziču, kamor so ga prepeljali zaradi slabosti, ki ga je zajela na počitnicah v Gradežu, je 12. avgusta umrl tržaški judovski izobraženec in književnik Ferruccio Fölkel. Rodil se je v Trstu leta 1921, več kot zadnjega pol stoletja pa je živel v Milanu. Napisal je znano knjigo o Rižarni, ki je izšla tudi v slovenskem prevodu, ter leposlovne knjige Storielle ebraiche, Monade in 33 poesie del Giudeo.

21. SREČANJE TREH DEŽEL

Na Sv. Višarjah je bilo 17. avgusta že 21. Srečanje treh dežel, ki so mu dale pobudo videmska, ljubljanska in celovška škofija. Somaševanje so vodili nadškofa Brolo in Rode ter škof Schwarz, prisotni pa so bili tudi koprski škof Pirih in številni duhovniki treh sosednjih narodov.

KNJIGA IVANA VOGRIČA

V Zbirki Zgodovinskega časopisa je izšla študija mlajšega tržaškega zgodovinarja Ivana Vogriča Slovenski književniki in I. svetovna vojna.

BAZOVICA

Ivo Jevnikar.

Tudi ob 72. obletnici ustrelitve bazoviških junakov so se zvrstile spominske svečanosti. Na obletnico, 6. septembra, sta bili slovesnosti na grobu pri Sv. Ani v Trstu, kjer je govoril Franc Fabec, in pred spomenikom v Kranju, kjer je govoril Livij Valenčič. V bazovski cerkvi pa je bila zadušnica, ki jo je daroval župnik Žarko Škerlj, nakar je imel nagovor Ivo Jevnikar. V soboto, 7. septembra, je slovenski zunanji minister Dimitrij Rupel položil venec pred spomenik na bazovski gmajni, nato pa se je udeležil spominskega tabornega ognja, ki so ga imeli v bližini taborniki. Na osrednji slovesnosti 8. septembra sta govorila zgodovinar Galliano Fogar in šolnica Živa Gruden.

UMRL AKADEMIK JOŽE POGAČNIK

Na Reki je 18. avgusta umrl literarni zgodovinar akademik prof. Jože Pogačnik. Rodil se je v Kovorju 13. aprila 1933. Diplomiral je leta 1958 v Ljubljani, doktoriral pa leta 1963 v Zagrebu, ker je moral ob odstranitvi prof. Slodnjaka z ljubljanske univerze kot njegov učenec in sodelavec tudi sam drugam. Postal je asistent v Zagrebu, leta 1969 pa docent v Novem Sadu. Leta 1981 je začel predavati v Osijeku, od leta 1992 do upokojitve leta 1995 pa je bil redni profesor v Mariboru. Leta 1996 so mu podelili Herderjevo nagrado.

Med številnimi Pogačnikovimi deli je najbolj znano zgodnje delo v osmih knjigah (avtor nekaterih delov je bil Franc Zadavec) Zgodovina slovenskega slovstva (1968-72). Vanjo je kot prvi matični literarni zgodovinar vključil ne le zamejstvo, temveč tudi politično emigracijo. Za to so mu ilegalno dostavili preko meje skoraj celotno - takrat prepovedano - zdmsko knjižno produkcijo, da jo je lahko preučil. Zamejski in zdmski deli 8. knjige te literarne zgodovine so izšli tudi kot samostojna knjiga pri Zalivu v Trstu leta 1972.

Lani je izdal izbora esejev: v Sloveniji Prevrednotenja, na Hrvaškem pa Tragovi u vremenu.

SEDEŽ V DOBERDOBU

V Doberdobo so 22. septembra oprli novi sedež Slovenskega katoliškega društva Hrast. V njem so tudi prostori za podružnico glasbene šole E. Komel in manjša dvorana.

UMRL ALOJZ SEMOLIČ

V Sesljanu je 21. avgusta v 72. letu starosti umrl Alojz Semolič. Z vedrim značajem in zvestim sodelovanjem je bil od ustanovitve leta 1966 med stebri zbora Fantje izpod Grmade in prosvetnega dela na svojem območju.

UMRL PIANIST BERTONCELJ

V Domžalah je 22. septembra umrl sloviti pianist in glasbeni pedagog Aci Bertoncely. Rodil se je 27. avgusta 1939 v Ljubljani in študiral v rodnem mestu, Parizu in Rimu. Ob koncertiranju po vsem svetu, pri čemer je krstil veliko sodobnih domačih del, je veliko snemal in pa predaval na Akademiji za glasbo.

JUBILEJNO LETO SKAVTOV

Skavti različnih generacij povezani med pesmijo slovesa.

Slovenska zamejska skavtska organizacija je s srečanjem na Sv. Višarjah 25. avgusta končala jubilejno leto ob 50-letnici ustanovitve. Začelo se je na lanskem jurjevanju, nadaljevalo oktobra ob spominu na ustanovitev v Škednju, z razstavami in drugimi pobudami, končalo pa tam, kjer je bil poleti 1952 prvi tabor tržaških skavtov.

Na Sv. Višarjah sta somaševanje v Marijinem svetišču vodila goriški in tržaški škof De Antoni in Ravignani, popoldne pa je bilo srečanje ob tabornem ognju z nagovori in pričevanji ter zabavnim sporedom. Prisotni so bili tudi zastopniki skavtov iz Slovenije in Koroške.

SZSO je poleti pripravila devet taborov (tri za Goričane in šest za Tržačane), ki se jih je udeležilo skupno 254 članov. V različnih oblikah za različne starosti pa so jih izvedli v Italiji, Sloveniji, Avstriji in Kanadi (goriški klan po svetovnem dnevu mladih skupno s slovenskimi kanadskimi skavti).

V Gorici je bil 15. septembra 4. deželni občni zbor SZSO, na katerem sta bila za deželna načelnika in načelnico izvoljena Franc Biancuzzi iz Trsta in Katja Tommasi Cotič iz Gorice, za deželnega duhovnega vodjo pa p. Mirko Pelicon iz Gorice.

ŠOLSKA SEMINARJA

Poletni seminar za slovenske šolnike v Italiji je bil letos konec avgusta v Kopru, saj je zdaj tako urejeno, da ga vsako leto priredi ena izmed enot Zavoda Republike Slovenije za šolstvo.

37. seminar za vzgojiteljice, učitelje in profesorje slovenskih šol v Italiji pa je bil od 3. do 5. septembra. Uvodno predavanje o otrokovih pravicah v šolskem prostoru je imel direktor Pedagoškega inštituta v Ljubljani dr. Zoran Pavlovič.

GORIŠKI SPOMINI

V obnovljeni Katoliški knjigarni v Gorici je Goriška Mohorjeva družba 20. septembra predstavila najnovejše delo zgodovinarja dr. Branka Marušiča. Gre za zbornik Goriški spomini, v katerega je vključil 48 prispevkov goriških ali v Gorici delujočih osebnosti, torej zanimivih pričevanj za obdobje 1830-1918. Z avtorjem sta delo predstavila zgodovinar dr. Stane Granda in predstavnik GMD škofov vikar dr. Oskar Simčič.

200 LET ZVONIKA NA REPENTABRU

Letošnje praznovanje velikega šmarna na Repentabru je bilo povezano z 200-letnico zvonika Marijinega svetišča. Ob tej priložnosti je pošta izdala dvojezični priložnostni pečat. Spomnili so se tudi 25-letnice dela sedanjega župnika Antona Bedenčiča na Repentabru.

MEDIJI MED SLOVENC

Pri Slovenskem raziskovalnem inštitutu je v Gorici izšla knjiga z naslovom Radio, TV in novi mediji med Slovenci v Italiji. V njej sta dve študiji tržaških raziskovalk. Norina Bogatec objavlja analizo Sondaža o slovenskih radijskih in televizijskih oddajah RAI, Breda Susič pa raziskavo Slovenci v Italiji in novi komunikacijsko-informacijski mediji.

GRIVČEV SIMPOZIJ

V Sloveniku v Rimu je bil od 3. do 5. septembra že 20. simpozij v priredbi Slovenske teološke akademije v Rimu in zdaj v sodelovanju z Inštitutom za zgodovino Cerkve na ljubljanski Teološki fakulteti.

Simpozij je bil posvečen ekumenškemu delavcu, sicer pa teologu, zgodovinarju in slavistu dr. Francu Grivcu (1878-1963).

80 LET SKAVTIZMA MED SLOVENC

Konec avgusta ali v začetku septembra je minilo 80 let od začetka skavtizma na Slovenskem. Takrat se je leta 1922 zbralo na velesejmu v Ljubljani devet fantov, starih od 16 do 19 let, sošolcev na klasični in prijateljev. Sklenili so, da ustanovijo skavtsko skupino. Nad organizacijo so se navdušili, ko so opazovali srbske, bosanske, češke in poljske skavte, ki so sodelovali kot reditelji na prvem jugoslovanskem vseskovskem zletu v Ljubljani in si postavili šotore pod Cekinovim gradom ob sedanji Hali Tivoli. Kmalu je nastal Steg skavtov in planink, naslednje leto pa Župa skavtov v Sloveniji. Leta 1923 je bil tudi že bil prvi, mešani tabor v Kamniški Bistrici.

Med devetimi pobudniki sta bila člana številne družine Brezigar, ki se je iz Doberdoba leta 1915 umaknila v Ljubljano: Metod (1903-1934), ki je bil duša organizacije, in mlajši brat Danilo, ki je bil po vojni zobozdravnik v Nabrežini.

SLS V BEOGRADU

Dr. Andrej Rahten, ki dela na slovenskem zunanjem ministrstvu, je pri založbi ZRC v Ljubljani izdal študijo Slovenska ljudska stranka v beograjski skupščini. Gre za del naše politične zgodovine od nastopa začasnega narodnega predstavništva 4. marca 1919 do kraljeve diktature 6. januarja 1929.

100-LETNICA
NABERGOJEVE SMRTI

Ob 100-letnici smrti prvega tržaškega slovenskega poslanca na Dunaju, mestnega in deželnega svetnika ter voditelja Edinosti Ivana Nabergoja je Narodna in študijska knjižnica 7. septembra priredila posvet o njem v nekdanjem Narodnem domu v Trstu. Govorili so zgodovinarji Milan Pahor, Vasilij Melik, Stane Granda in Peter Rustja, ki je pri Krožku Virgil Šček v Trstu pred leti objavil knjigo o Nabergoju, poleg njih pa še slovenski zunanji minister Dimitrij Rupel, ki je Nabergojev pravnuk.

Minister se je zvečer udeležil tudi proslave, ki so jo na Proseku svojemu slavnemu rojaku Nabergoju priredila domača društva.

UMRL VID VREMEC

V Kopru je avgusta umrl obsojenec na II. tržaškem procesu, politični delavec in publicist Vid Vremec. Rodil se je 18. julija 1919 na Opčinah, po vojni pa je živel v Kopru. Prvič je bil aretirán leta 1936, ker je za božič delil slovenske knjige za otroke. Leta 1939 je stopil med komuniste. Leta 1940 so ga spet aretirali, na II. tržaškem procesu pa obsodili na 15 let zapora. Leta 1944 je prišel na svobodo in šel v partizane. Napisal je vrsto spominskih in zgodovinskih razprav, knjigo Pinko Tomažič in drugi tržaški proces 1941 (Koper-Trst 1989), souredil zbornik Slovenska Istra v boju za svobodo, nazadnje pa prispeval poglavje za zbornik Posebno sodišče - Drugi tržaški proces (Opčine 2001).

ZBOR T. TOMŠIČ V AREZZU

Akademski pevski zbor Tone Tomšič iz Ljubljane, ki ga vodi tržaški dirigent Stojan Kuret, je 21. avgusta dosegel prvo mesto na 14. zborovskem tekmovanju za veliko nagrado Evrope v Arezzu.

SEMINAR ZCPZ

Letošnji poletni seminar Zveze cerkvenih pevskih zborov je bil od 11. do 17. avgusta v Termah Olimia pri Podčetrku. Petje sta vadila Adi Daneu in Dina Slama, orgle pa Angela Tomažič. 60-članski zbor in organisti so nastopili 16. avgusta v cerkvi v Olimju po maši, ki jo je daroval mariborski škof Franc Kramberger.

MATEMATIK MATJAČIČ

Na matematični olimpiadi v Glasgowu je Andrej Matjačič s Kontovela, ki bo letos maturiral na znanstvenem liceju v Trstu, dosegel bronasto kolajno. Nastopal je v šestčlanski reprezentanci Italije.

SKLAD MITJA ČUK

Sklad Mitja Čuk je 2. septembra priredil na Opčinah Solidarnostni večer, ki so se ga udeležili gojenci in starši vzgojno zaposlitvenih centrov iz Furlanije-Juljske krajine in Republike Slovenije. Naslednjega dne pa je priredil posvet Ljudje s posebnimi potrebami - Pota možnosti.

ZGODOVINAR SAMO KRISTEN

Društvo 2000 in Inštitut za narodnostna vprašanja sta na 163 straneh v Ljubljani izdala pomembno in zelo dokumentirano študijo Istrsko vprašanje, ki jo je napisal dr. Samo Kristen, obravnava pa precej več od tega, kar nakazuje naslov, saj gre za medvojno slovensko politiko in odnos zahodnih zaveznikov do četniškega in partizanskega gibanja, do meje med Italijo in Jugoslavijo itd. Študija je najprej izšla v št. 145-146-147 Revije 2000.

V zadnji številki revije Razprave in gradivo (38-39), ki jo izdaja Inštitut za narodnostna vprašanja, pa je Kristen, ki je na njem zaposlen, objavil še 40 strani obsežno študijo Trieste, ali Trst? Britanska ozemeljska jamstva Kraljevine Jugoslaviji in njihov zapozneli in kontroverzni odmev v historiografiji in memoaristiki.

MARIJANSKI SHOD

Na Opčinah je bil 8. septembra 54. Marijanski shod s procesijo in mašo, ki ju je vodil tržaški škof msgr. Evgen Ravignani.

JERNEJEVO 2002

Predstavitve 15 župnijskih matičnih knjig (levo); organist Tone Potočnik, župnik Franc Pohajač in baritonist Marko Fink (desno).

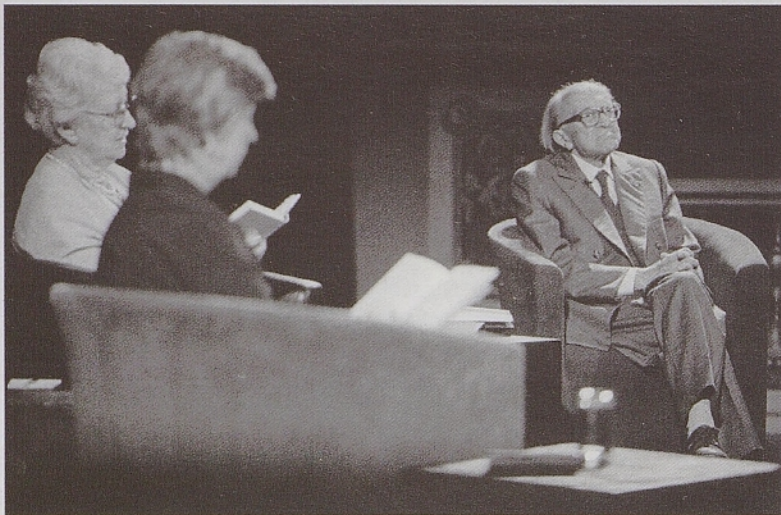

Na Opčinah so letos praznovali župnijskega zavetnika z verskimi in kulturnimi srečanji.

Dne 19. avgusta so v Zinkovem domu predstavili javnosti 15 župnijskih matičnih knjig, ki so jih restavrirali v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani. Gradivo sega v leto 1654. O podvigu so spregovorili odv. Drago Štoka, ki v župnijskem pastoralnem svetu skrbi za arhiv, župnik Franc Pohajač, predstavnik NUK-a Simon Perko in prof. Marko Oblak, ki je spregovoril o računalniški obdelavi gradiva. Zapel je domači zbor Sv. Jernej.

V cerkvi pa je bil 23. avgusta koncert sakralne glasbe, ki sta ga priredila župnija in Finžgarjev dom. Pel je mednarodno uveljavljeni basbaritonist Marko Fink ob orgelski spremljavi Toneta Potočnika.

ERLANGEN: BORIS PAHOR

Mirella Urdih Merku (skrajno levo) predstavlja Borisa Pahorja (desno).

Tržaška pisatelja Boris Pahor in Claudio Magris sta v začetku septembra nastopila na prireditvi Poetenfest v Erlangu v Nemčiji. Pri pogovoru je sodelovala tam živeča Tržačanka Mirella Urdih Merku, ki je v nemščino prevedla Pahorjevo Nekropolo.

PARTIZANI IN ZAVEZNIKI

Matija Žganjar, ki je do upokojitve delal v fototeki Muzeja novejšje zgodovine v Ljubljani, je izdal knjigo Slovenski partizani in zavezniki, ki sta jo založila Domicilni odbor kurirjev in vezistov NOB pri Pošti Slovenije, Telekom Slovenije in Društvo prijateljev Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije. Predgovora sta prispevala Dušan Biber in Zdenko Roter. Knjiga govori o partizanskih zvezah, stikih med partizani in zavezniki, zavezniški pomoči partizanom, partizanskih letališčih in prigodah letalcev, ki so se po sestrelitvi znašli na slovenskih tleh med partizani, Nemci, domobranci ali četniki.

Čisto mimogrede in pomanjkljivo je omenjena junaška in tragična usoda primorskih padalcev.

FELICITA VODOPIVEC 90-LETNICA

Znana tržaška javna delavka Felicita Vodopivec je 20. septembra praznovala 90-letnico. Dolga povojna leta je bila zaslužna vzgojiteljica v slovenskih vrtcih v Trstu, ves čas pa je aktivno prisotna pri verskih in kulturnih dejavnostih ter v katoliškem tisku.

KNJIGA METODA MILAČA

Knjižničar in muzikolog dr. Metod Milač, ki živi v mestu Syracuse v ZDA, rojen pa je bil leta 1924 na Prevaljah, je pri založbi Peter Lang Publishing na 272 straneh pod naslovom Resistance, Imprisonment and Forced Labor - A Slovene Student during World War II (Odporništvu, zapori in prisilno delo - slovenski študent med drugo svetovno vojno) izdal svoje spomine na italijanske racije, zloglasni "čudež na Verdu", Rab, četniško ilegalo, Auschwitz in begunstvo. Časnikar in pisatelj Pavle Borštnik je v Ameriški domovini 22. avgusta zapisal, da je knjiga najboljša, kar je dala od sebe slovenska politična emigracija v Severni Ameriki.

UMRL DRAGUTIN DEKLIČ

V Trstu, kjer je živel po vojni, je 9. septembra umrl časnikar in književnik Dragutin Deklič, znan tudi kot Carlo Declich. Rodil se je 25. julija 1915 na Malem Lošinju. Med vojno je študiral v Padovi in skrbel za jugoslovanske internirance v srednji Italiji. Zadnja leta je izdal več knjig v hrvaščini in italijanščini.

UMRL FRANC GOLOB

V noči na 15. september je v Ljubljani umrl častni član Društva TIGR, agronom in slikar Franc Golob. Rodil se je v Grahovem ob Bači 18. septembra 1910. Eden izmed njegovih bratov je bil "primorski padalec" Milan Golob. Franc je bil od leta 1926 vključen v ilegalno narodnoobrambno delo. Leta 1928 so ga aretirali in 26. februarja 1930 ga je posebno sodišče v Rimu obsodilo skupno z drugima dvema tigrovčema na 20 mesecev zapora, čemur je sledila konfinacija. Po pomilostitvi je zbežal v Jugoslavijo.

FINKOVI PELI V ARGENTINI

Naš dom v San Justu (Buenos Aires) je 13. julija skupno s Slovensko kulturno akcijo priredil slavnostni koncert umetnikov, ki so zrasli v slovenski skupnosti v Argentini, že lep čas pa živijo in ustvarjajo drugje po svetu. Udeležilo se ga je nad 500 ljudi. Ob klavirski spremljavi Ivana Vombergarja, ki dela v Ljubljani, so nastopili mezzosopranistka Bernarda Fink Inzko, ki nastopa po vsem svetu, "bazo" pa ima v Svečah na Koroškem, njena sestra mezzosopranistka Veronika Fink Menvielle, ki živi v Miamiu, in brat basbaritonist Marko Fink, ki živi v Ljubljani.

50 LET V SLOVENSKI VASI

V Slovenski vasi v predmestju Buenos Airesa Lanus so 4. avgusta s prireditvijo Z roko v roki kot živa veriga praznovali 50-letnico Hladnikovega doma. Slavnostni govornik je bil Tone Mizerit. V režiji Martina Sušnika pa so postavili na oder igro Barka brez ribiča.

STAVBA NA TRAVNIKU

Na Travniku v Gorici so 9. septembra slovesno odprli prenovljene in tudi doslej neuporabne prostore Katoliške knjigarne, v katerih imajo zdaj poleg knjigarne sedeže ostale ustanove, ki delajo v sklopu Katoliškega tiskovnega društva: Novi glas, Pastirček, Goriška Mohorjeva družba, Zadruga GMD in Galerija Ars.

Prostore je blagoslovil nadškof De Antoni, v imenu KTD je spregovoril predsednik Branko Černic, opravljeno delo pa je predstavil Damjan Paulin. Poudarjene so bile velike zasluge župnika Marjana Markežiča, ki je bil duša, večkrat tudi dejanski izvajalec, obsežnih posegov.

knjige

**BRUNA MARIJA PERTOT,
MALA OTROŠKA KRONIKA,
Trst, Mladika, 2002 - 59 str.**

Pisanje za otroke je posebna umetnost, saj ni lahko približati se njihove-
mu doživljanju sveta in ljudi. Pesnica
Bruna Marija Pertot je letos ponovno
dokazala, da zna spregovoriti o zani-
mivih zgodbah in to na način, ki je
otrokom blizu: tržaška založba Mlada-
ka je namreč izdala njeno najnovejšo
zbirko kratkih zgodb z naslovom *Mala
otroška kronika*. Gre za štiri pripovedi,
vsaka od njih obsega od 15 do 20 pri-
kupno ilustriranih strani, sad domišljije
Magde Starec Tavčar.

To so drobne zgodbe iz vsakdana,
na katerega pa avtorica gleda z otroš-
kimi očmi: mali bralec najprej spozna
Petra, ki bi rad vozil očetov avto in za-
radi tega povzroči preplah v okolici;
nato se otrok zabava ob domisljici, da
tudi šola bi rada šla na počitnice in da
zato odleti na pravljichen otok z malimi
šolarji vred; za ta letni čas je primerna
pripoved o sladoledarju: za avtorico je
to debelušast voziček z rokami, ki od-
jemalcem deli obenem kepice sladke
dobrote in veselje, saj Pertotova piše
tako: "*Sladoled nam je hladilo! Iz ba-
nane, iz limone, kivija, jagode in mete,
v rdeči kupici iz lepenke, s kosmi sme-
tane in brez, z lepo žličko in dovtipom
in z nasmehom do ušes.*" (str. 43)
Zadnja zgodba v Mali otroški kroniki
pa pripoveduje o slavnostni kosovi že-
nitvi v gozdu in o dveh otrocih, ki pris-
luhmeta očarljivemu ptičjemu petju.

Vse štiri zgodbe so pisane v rimi, ki
se prepleta s koračniškim ritmom:
otroci bodo seveda zaznali predvsem
hitrost v pripovedovanju in skoraj gla-
sbeni korak, ki se zlahka vtisne v spo-
min. Vendar v zbirki Brune Marije Per-
tot odkrijemo še veliko zanimivih prij-
emov: občudovala sem npr. njen velik
trud v zgradbi posamezne zgodbe, kar

se kaže predvsem v avtoričini skrbi za
leporečje; Pertotova se namreč rada
igra z jezikom ter s sopomenkami,
stopnjevanjem napetosti, pretiravanji
in pomanjševalnicami nakaže njegove
bogate razsežnosti. Prisluhnimo: "*Oče
pa je tekkel, tekkel, ne da bi se bil oble-
kel, mlel z atletskimi nogami, mlel s
komolci, mlel z rokami, svetle oči, iz-
tegnjen vrat, kot bi ga poganjal bat.*"
(str. 9) Pa še odlomek iz Kosove
ženitve: "*Trije bandi in trije orkestri,
razigrani, živi, pestri, sviščali so in
žgoleli in brlizgali in peli, tolkli, grulili,
grgrali, gostoleli in čebljali, kukale so
kukavice, vmes cingljale so sinice.*"
(str. 53) Prava besedna simfonija, to-
rej, ki se še stopnjuje v nadaljevanju:
"*Srake, detli, šoje in žolne so udarjali
tolkala, / liščki, ščinkavci, škrjanci so
igrali na godala, / škorci in drozgi na
trobila, smrdokavre na pihala.*" (str.
53)

Za pravljичnim tonom pa je od časa
do časa zaslediti zorni kot avtorice
same in njen smisel za humor: začutiti
ga je v orisu znanca, "*ki jecljal je v
sveti grozi, da bel avto prazen šviga in
se sam po cesti voz*" (str. 9); humoro-
no je dalje nakazana pestrost glasbe-
ne spremljave v Kosovi ženitvi, saj "*tri-
je bandi, orkestri trije*" so izmenoma
ubrali "*stare in nove melodije, nove in
stare za vse čase, za vse kljune, za
vse glase*". (str. 52) Vrh domišljije pa
je verjetno zaslediti v opisu poročnega
menuja za kosa in kosico: "*Dleski so
nosili pladnje s črvi, bubami in seme-
ni, / muhar, ki je dober kuhar, je pri-
pravil torto iz hroščev z bogomolko v
polžji peni (...)* A nazadnje so prinesli
glisto s črno ščurkovo obaro." (str. 51)

Zdi se mi, da je Kosova ženitev naj-
bolje uspeła med vsemi zgodbami,
vendar v vsaki pripovedi se skriva kak
biserček: posebej bi tu omenila klasič-
ne pravljичne topose (govoreča dreve-
sa, ljudska števila, leteči predmeti, po-
osebljene stvari) in pa spomin na ljud-
sko pesem, kjer prav tako srečujemo
kosove, žabje in še marsikatero druge
ženitve.

Skratka, *Mala otroška kronika* Bru-
ne Marije Pertot je slikanica, ki otroke
popelje v pravljichen, a obenem njim
znani svet, starši pa lahko v zbirki ce-
nijo domiselno zgradbo pripovedi in
skrbno izbran jezik, kar je danes vse
prej kot samo po sebi umevno.

Neva Zaghet

NOMADI BREZ OAZE

Lani je pri tržaški založbi Mladika
izšel ponatis enega izmed nepogrešljivi-
h pričevanj našega časa, romana
Nomadi brez oaze, ki ga je pisatelj Bo-
ris Pahor izdal leta 1956 pri Primorski
založbi Lipa v Kopru.

Pahor nam v romanu predstavlja
dobo, ki smo jo pred kratkim imenovali
polpretekla, a ji je bila že tedaj namen-
jena oznaka narodne zgodovine v
vseh svoji razsežnosti.

Glavni junak romana tržaški Slove-
nec Bojan Pertot med drugo svetovno
vojno služi vojaški rok v Libiji in tam po
svoje doživlja slovenstvo, družbo in Afri-
ko. V njem stopa v ospredje pisate-
ljevo travmatično doživljanje fašizma v
tržaških otroških letih, njegovo osebno
in politično dozorevanje ter spoznan-
je, da je književnost lahko sredstvo za
spreminjanje sebe in sveta.

Ivanka Hergold poudarja v spremni
besedi posebno posrečeno recenzijo
Jožeta Hočevarja v reviji Slovenski
Jadran leto dni po izidu: recenzent je
namreč problematiko in snov romana
razdelil na tri med seboj povezane
dele: "življenje vojaštva v Afriki, Boja-
novi osebni problemi in nacionalno
vprašanje zaslužjenih Slovencev in
Hrvatov pod Italijo". Bojan Pertot se
znajde med mladeniči "iz Istre in s Tol-
minskega, ki jih je slučaj vrgel na tujo
fronto in v borbo za tuje interese, ne
da bi vedeli, kje je pravzaprav krivica,
ker nacionalno niso bili prebujeni".

Danes doživljamo ponatis Noma-
dov brez oaze kot oživljanje literarne
vrednosti in v njej zabeležene moral-
ne vrednote, leta 1956 pa romanu čas

in razmere niso bili ravno naklonjeni. Pahor je roman izdal kot svojo četrto knjižno publikacijo, potem ko je leta 1951 z navdušenjem sprejel Kocbekovo zbirko novel *Strah in pogum*, ki je kot nov pogled na vojni čas in partizanstvo pretresla slovensko književno javnost. Boris Pahor je prijateljeval z Edvardom Kocbekom, dopisovala sta si že pred vojno, osebno pa sta se srečala šele leta 1947. Pahorju je navdušena ocena Kocbekovega tedaj spornega dela nakopala srd slovenske javnosti, ki je prej z navdušenjem sprejela prejšnji deli - romana *Mesto v zalivu* in *Vila ob jezeru*. Dotlej je bil Pahor med Slovenci v matični domovini najbolj znan in upoštevan zamejski literarni ustvarjalec. Otroci so iz čitank poznali odlomek o požigu Narodnega doma, Slovenci so spoznali, da Trst ni tako tuje mesto, saj živijo ob njegovem utripu.

Hergoldova je v spremni besedi k ponatisu povzela jedro očitkov, ki jih je po prvi izdaji romana slovenska javnost usmerila proti avtorju:

“Če povzamemo, slovensko kritiko tedanjega časa je motila poleg strukture dela (tretjeosebna pripoved, prekinjena z dnevniškimi zapiski v prvi osebi) predvsem avtobiografičnost romana in idejnost v njem (neprestana razmišljanja glavnega junaka o sebi in literaturi in religiji in narodu).

‘Poklicne bralce’ Nomadov je tedaj motilo prav to, kar je v romanu inovativno in za Pahorjevo literaturo značilno: zavezanost osebnim izkušnjam pri oblikovanju glavne osebe, ki je praviloma avtorjev rezoner, pa tudi idejnost, s katero je tudi sicer prežet ves njegov opus. V nebanalnem smislu je njegova literatura sredstvo za ozaveščanje bralca, za spreminjanje sveta. Literatura je zanj od prvih objav dalje v službi tega boja, tudi političnega.”

Pri takšnem literarnem pristopu pa ima najbrž tudi precej zaslug Pahorjev literarni mentor Edvard Kocbek, ki je tržaškemu pisatelju sam svetoval: “...piši, kolikor moreš. Piši dnevnik, kamor boš zapisoval lep potek drobnarij, nenadne notranje prebliske, človeška izkustva, privide svojega, edino svojega sveta, obenem pa železni tok dogodkov okoli sebe. Vse, ljudje, kraji, položaji, čas, Ti sam, vse to je tako edinstveno, da boš radi tega vsega ustvaril dragocen dokument”.

Vsaka slovenska družina ima na mizi MLADIKO

Pahor je Kocbeku v vsem ustregel. Lahko trdimo, da je “ubogal” Kocbeka, saj je nedvomno cenil prodornost, razumsko in duhovno razsežnost slovenskega pisatelja, ki je s svojim “uporniškim” vedenjem večkrat prišel navzkriž z oblastjo in z njim tisti, ki so mu prisluhnili.

V Nomadih brez oaze si je privoščil svoje dnevniške drobnarije, prebliske v “železnem toku” sveta:

“In tedaj so nepričakovano kakor plaz planili glasovi v noč. Najprej kakor silen množični upor, potem kakor globoka in preudarna obsodba. Še potem pa razgibana stoletna modrost in posmeh. Potem končno ritem in zmaga. Ritem in vera. Moškost in igra. In spet zmaga in posmeh. In igrivost, čudežna igrivost.

Tako čudežna, da je bil Dolgin otrok s priprtimi usti. Smehljaj se je. Kakor da jih vidi, žabe, kako smešno skačejo po pesku, iz peska v pesek in spet iz peska. A hkrati tudi ni več peska, ker je tam, kjer so fantje v krogu, kal sredi vasi. In v kalu zareglja. Rega rega rega. In vsi žabji svatje plešejo. Plešeta Skokica in ženin, ker rajata oba prav rada, ženin in nevesta mlada. Rega rega rega, da nikoli tega. In vse se trese. Tudi pesek in vsa Sahara. In vsa Afrika in zvezde tam gori. In vsi šotori!

[...] In tedaj je Bojan segel z roko v žep in trdno stisnil v dlan drobno pesnikovo knjižico. Ne, ne bo nas konec, si je rekel, takega petja in take pesmi ne more kar tako biti konec. Po krivici je ta slovenska mladina v puščavi, a je ne bo konec, ljudi, ki imajo tako pesem v sebi, ni moč uničiti. Ni moč.”

Pahor je izdajo Nomadov brez oaze v ponatisu “le nekoliko dopolnil, ‘ponovno zlikal’, črtal kakšno malen-

kost”, kar pri tržaškem pisatelju ni novost - večkrat je snov in odlomke iz svojih romanov prepilil, priredil in jih uporabil kot črtno gradivo ali kot posamezne novele (iz Nomadov glej odlomek o “malem trikotniku”, ko je Arabček Ali Bojanu označil Slovenijo in usodo Slovencev pod italijansko okupacijo). Saj je zajetje celotnega Pahorjevega opusa zelo ostro označeno. Kot smo že omenili, je sam povezan s celotnim dogajanjem okoli sebe in travme, ki jih doživlja slovenstvo, doživlja sam v prvi osebi. Teh je glede na čas več ali manj, za nami so narodnostno zatiranje, vojna, uničevanje, diktatura. Naša klenost raste iz takih tal, kot pravi Cankar v Kostanju posebne sorte. In Cankar je lahko prerokoval, da nam bodo taki kostanji še cveteli. Pahor jih je doživel ob svojem času.

Tako se nam roman Nomadi brez oaze tokrat s ponatisom ponovno predstavlja kot nepogrešljiv literarni dokument, ki izpopolnjuje Pahorjev opus, osredotočen na boleče doživljanje raznarodovanja na Tržaškem, na koncentracijsko taborišče, na svobodno polemiko o politični ureditvi slovenskega povojnega bivanja. Še ena oddolžitve pomembnemu in v svetu priznanemu pisatelju.

Ester Sferco

OB KNJIGI “KRIZA REVIE ‘DOM IN SVET’ LETA 1937”

Knjiga “Križa revije ‘Dom in svet’ leta 1937” je zbornik dokumentov, torej v bistvu zgodovinska knjiga: in vendar spada med najzanimivejše stvari, kar jih je zadnje čase prišlo iz slovenskih tiskarn. Odkod ta njena zanimivost? Pač iz dejstva, da publikacija oživlja neko krizo, ki ni bila samo kriza tedanje vodilne katoliške revije na Slovenskem - in to prav v letu njene petdesetletnice -, ampak dejansko tudi kriza tedanjega slovenskega katolištva. Sicer pa je Kocbekov članek *Premišljevanje o Španiji* bil samo formalni sprožilec krize, ki je tlela že leta med (da tako rečemo) desno in levo dušo slovenskega krščanstva. Vsekakor pa je kulturni razhod, do katerega je takrat prišlo, dejansko napovedoval onega

drugega, dosti hujšega, tragičnega, do katerega je prišlo samo štiri leta pozneje, leta 1941, ob nastopu okupacije. Nekdanji kulturni razhod je tedaj postal političen, saj je opcija za oziroma proti Osvobodilni fronti razklala slovensko katolištvo v dva vojskujoča se bloka, manjšinskega krščanskosocialističnega ter večinskega domobranskega. S tem seveda ni rečeno, da so se med vojno v tem smislu opredelile vse osebnosti, ki so v omenjeni krizi nastopile: toda v splošnem se obe pripadnosti, predvojnemu kulturnemu in medvojnemu političnemu bloku, pokrivata.

Dragocenost knjige, o kateri govorimo, je posebej v tem, da ni izšla pod kakšnim ideološkim okriljem. Izdal jo je namreč Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede pri Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti, to se pravi na študijski ravni. Dejansko pa je to knjiga o katoliški kulturi, čeprav bo zanimala tudi nekatoliškega bralca, saj bo krizo *Doma in sveta* lahko vzporejal s krizo na svobodomiselnih strani: z razcepom pri reviji *Ljubljanski zvon*: kakor je namreč secesija od *Doma in sveta* rodila krščanskosocialistično *Dejanje*, tako je nekaj let prej secesija od *Ljubljanskega zvona* rodila marksistično *Sodobnost*.

Če izvzamemo gradivo iz zapuščine dr. Koblarja, so članki te publikacije bili objavljeni pred pol stoletja, torej gre za ponatis, a treba je reči, da za več kot potreben ponatis, saj so zadevne publikacije danes zelo redke in težko dostopne, kakor poudarja v uvodni besedi urednik zbornika Marjan Dolgan. Mišljeni so predvsem nekateri protikomunistični listi izpred vojne, kakor na primer *Straža v viharju* ali *Mi mladi borci*, prvi glasilo Ehrlichovih stražarjev, drugi Tomčevih mladcev, ki sta pod marksističnim režimom morala izginiti celo iz študijskih knjižnic.

Vsebinsko se ta kar obsežna, 470 strani obsegajoča knjiga, predstavlja v štirih razdelkih. Prvi vsebuje zapiske o krizi revije 'Dom in svet', in sicer izpod peresa idejno vsaksebi stoječih Franceta Koblarja, Rajka Ložarja, Antona Trstenjaka, Boga Grafenauerja in Tineta Debeljaka. Drugi razdelek osvetljuje polemiko o križarskem gibanju, ki je kot odmev nemškega Quickborna Romana Guardinija konec 20. let prej-

šnjega stoletja prvo vznemirilo katoliške vode na Slovenskem. Med nastopajočimi v tem razdelku, kritiki ali branilci gibanja, se zvrstijo France Gruden, Mirko Javornik (takrat še v levičarskem taboru), Edvard Kocbek, Ivan Martelanc, Aleš Ušeničnik, Ignacij Lenček in France Koblar. V tretjem razdelku se odslikava stopnjevanje krize, ki ga povzroči Kocbekovo *Premišljevanje o Španiji*. Gre za več kot dvajset časopisnih člankov, ki so vsi po vrsti z izjemo Andreja Gosarja nepodpisani, a pri katerih je tako rekoč že čutiti odmev frontnega razpoloženja s španskih bojišč. Med dokumenti tega razdelka najbolj izstopata po svoji divergentnosti na eni strani Kocbekovo *Premišljevanje o Španiji*, na drugi pa *Skupno pismo španskih škofov škofom vsega sveta zaradi vojne v Španiji*. Po svoji pesniški utopičnosti pa prednjači dokument, ki ga bo tudi marsikateri poznavalec Kocbekovega dela prebral prvič, namreč njegovo Unionsko predavanje o komunizmu, v katerem je že nakazana vsa tragika tega velikega umetnika, manj velikega ideologa in nesrečnega politika. V četrtem delu z naslovom "Vrhunec krize. Polemika o reviji 'Dom in svet'" se zvrstijo doslej neobjavljeni dokumenti iz zapuščine dolgoletnega žlahtnega urednika Doma in sveta Franceta Koblarja: gre za korespondenco z najvidnejšimi katoliškimi kulturniki tistega časa.

Zborniku sta dodana še dva dokumenta z nekatoliške strani - kritična zapisa o krizi revije, ki sta ju napisala Drago Šega (po vojni nekaj časa kulturni ataše v Trstu) in Josip Vidmar, z odgovorom obema izpod peresa kritika Franceta Vodnika. Zrel kritičen razgled nad problematiko knjige (kritičen predvsem do Kocbeka) poda na koncu mlajši kulturnik Matija Ogrin z esejem *Površje in žarišče Doma in sveta leta 1937*. Uporabo knjige hvaležno olajšuje seznam osebnih imen, zaključujeta pa jo povzetka v angleščini in španščini. Pričakovali bi ga tudi v francoščini.

Urednik knjige je kot rečeno Marjan Dolgan, zaslužen za prav tako zanimivo antologijo pisem slovenskih književnikov, opombe pa je napisala hčerka dr. Franceta Koblarja gospa Ana Koblar Horetzky. Tisk je finančno podprlo Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport Republike Slovenije.

A. R.

Literarni natečaj "MLADIKE"

1. Revija *Mladika* razpisuje XXXI. nagradni literarni natečaj za izvorno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi.

2. Rokopise je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih (format A4) na naslov *MLADIKA*, ulica Donizetti 3, 34133 TRST, do 1. DECEMBRA 2002. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v zaprti kuverti, opremljeni z istim geslom ali šifro. Teksti v prozi naj ne presegajo deset tipkanih strani, ciklus poezije pa naj predstavlja samo izbor najboljših pesmi (največ deset).

3. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: pisatelj Alojz Rebula, prevajalki in kritičarki prof. Diomira Fabjan - Bajc in prof. Ester Sferco, prof. Marija Cenda ter odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.

4. Na razpolago so sledeče nagrade:

PROZA

prva nagrada	300 €
druga nagrada	200 €
tretja nagrada	150 €

PESMI

prva nagrada	150 €
druga nagrada	100 €
tretja nagrada	70 €

5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku - Prešernovem dnevu - na javni prireditvi in po časopisju. Vsi teksti ostanejo v lasti *Mladike*. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 2003. Objavljena bodo lahko tudi nenagrajena dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerna za objavo.

Rokopisov ne vračamo!

Cerkvena oznanila zdomskih Slovencev (6)

Nadaljujemo s popisovanjem cerkvenih oznanil, ki jih izdajajo slovenski duhovniki po slovenskih župnijah v Evropi. Še vedno smo pri popisu cerkvenih oznanil, ki izhajajo v Nemčiji.

V zadnjem času smo knjižničino zbirko dopolnili s fotokopijami in originali, ki smo jih prejeli od svojih zvestih podpornikov.

V Narodni in univerzitetni knjižnici smo fotokopirali tiste številke, ki jih naša knjižnica nima. Tudi v Škofijski knjižnici v Ljubljani smo fotokopirali številke, ki jih mi nimamo, tako da smo precej izpopolnili svojo zbirko cerkvenih oznanil. S tem delom bomo še nadaljevali, tako da bomo čimbolj izpopolnili celotno zbirko cerkvenih oznanil Slovencev po svetu.

Naj se ob tej priložnosti zahvalimo duhovniku gospodu Antonu Šteklu, ki upravlja slovensko župnijo na Dunaju, za glasilo slovenskega pastoralnega centra na Dunaju "Dunajski valovi". Gospod Štekl nam je daroval skoraj kompletno izdajo te periodike, za kar se mu iskreno zahvaljujemo.

MED NAMI POVEDANO

Cerkvena oznanila Slovencev v škofijah: Köln, Aachen, Hildesheim, Osnabrück. Od leta 1984 Cerkvena oznanila Slovencev v škofijah Köln, Hildesheim in Osnabrück. Oznanila izdaja Slovenski župnijski urad v Haanu, kasneje v Kölnu.

Kdaj je cerkveni list pričel izhajati, nam ni znano. Knjižnica Dušana Černeta ima nekompletne letnike med leti 1981-1993. Skoraj v vsaki številki je uvodna duhovna misel. Sledijo urniki svetih maš in srečanj. Sledijo še obvestila, kot so priprava na sveto birmo, miklavževanje, slovensko martinovanje, slovensko silvestrovanje, prvomajska prireditev, koncerti, nastopi dramskih skupin, urnik slovenskega verouka, priprava na sveto obhajilo itd.

Ob listanju tega malega, a pomembnega lističa smo zasledili kopico zanimivih podatkov. Tako v septembrski številki iz leta 1988 beremo, da bo mladinski pevski zbor z Repentabra 18. septembra pel pri slovenski maši v Altenessenu. Po maši pa bo imel nastop v dvorani društva

"Bled" v Essnu. V soboto, 17. septembra, bo zbor pel pri maši v Güterslohu v cerkvi Naše ljube Gospe. Popoldne pa bo imel koncert.

Na dogodke v Sloveniji konec leta 1990 so se odzvali tudi Slovenci, ki živijo v raznih državah po svetu. Tako je tudi cerkveno oznanilo "Med nami povedano", ki izhaja v Kölnu, objavilo "Izjavo o plebiscitu", ki jo je sprejela komisija Pravičnost in mir pri Slovenski škofovski konferenci in ki poziva vse državljane Slovenije, da se izrečejo za samostojno slovensko državo. S tem dejanjem bodo Slovenci pisali tudi spričevalo o narodni zavesti in pogumu.

V oktobrski številki iz leta 1993 se župnik Martin Mlakar s hvaležnostjo spominja župnika Janeza Zdešarja, ki stopa v pokoj. "Letos s 1. oktobrom bo stopil msgr. dr. Janez Zdešar v zaslužni pokoj. Pred več kot 35 leti je prišel med prvimi slovenskimi duhovniki v Nemčijo in najprej opravljal svojo duhovniško službo med Slovenci v Porurju. Rojake je obiskoval, jim pomagal urejati papirje in druge formalnosti na različnih uradih, jih zbiral pri slovenskih mašah in srečanjih ter jim tako pomagal prebresti začetne težave v tujini. Pozneje je odšel v München, od koder je duhovno oskrboval rojake na Bavarskem. Tudi v naši župniji je prav dr. Zdešar pred več kot 20 leti začel dušnopastirsko službo med rojaki, ki so takrat množično prihajali v tujino. Od leta 1961 je bil g. Zdešar delegat za dušnopastirstvo v Nemčiji. Ustanavljal je nove slovenske župnije in priskrbel nove slovenske duhovnike. Z veliko razumevanja in z modrimi nasveti je sprejemal prve duhovnike, ki smo prišli v zdomsko dušnopastirstvo iz domovine, ki je bila tedaj še za železno zaveso.

Za njegovo plemenito in požrtvovalno delo se mu pri srčno zahvaljujem osebno, kakor tudi v vašem imenu in v imenu vseh rojakov, ki jim je delil božje skrivnosti in jim človeško pomagal. Ob vstopu v pokoj mu voščim mnogo zdravih let in želim, da bi še v prihodnje prispeval za dobrobit naših slovenskih rojakov po svetu in duhovno rast slovenske Cerkve; saj duhovnik kot duhovnik ne gre nikoli v pokoj. Novi delegat za slovensko dušno pastirstvo v Nemčiji pa je od 1. oktobra vam že dobro znani duhovnik g. Janez Pucelj, ki že od 1. septembra 1981 zelo uspešno vodi področno slovensko župnijo v Oberhausnu in Essenu. S svojim bogatim izkustvom bo g. Pucelj prav gotovo povezoval Slovence v Nemčiji in drugih evropskih deželah. V svojem in vašem imenu mu želim uspešen začetek, mnogo duhovnih moči in božjega blagoslova v njegovem novem poslanstvu."

(Dalje prihodnjič)

za smeh in dobro voljo

- Mirko, ali nimaš več mope-da?

- Ne, se ne izplača; ali sem bil v popravilu jaz ali pa moped.

- Gospod doktor, moja sestra ima vročino!

- Je visoka?

- O, je, za celo glavo večja od mene.

- Verjemite mi, gospodična, zunanost vara. Nisem tako star, kot je videti.

- Verjamem. Če bi bili, bi bili že davno mrtvi!

- Tine, kaj se ti je pripetilo, da si ves obvezan?

- Predvčerajšnjim me je hotel pičiti komar.

- Zakaj si pa obvezan, če te komar ni pičil?

- Seveda me ni mogel pičiti, ko pa ga je Tone še pravočasno mahnil s kolom!

Direktor nekega podjetja pravi novemu strokovnjaku:

- Najprej boste imeli plačo okoli trideset tisoč tolarjev, pol leta pozneje pa še enkrat toliko.

- Oh, hvala, potem pa kar grem, vrnil se bom čez pol leta.

- Kako pa to, Vojko, da nisi naredil izpita?!

- No ja, naredil ga res nisem, bil pa sem najboljši med tistimi, ki so padli.

Čemu služi denarnica?

Da izgubimo ves denar naenkrat.

listnica uprave

DAROVI V TISKOVNI SKLAD:

Remo Devetak, Sovodnje - 4,00 €; Irena in Marino Ferfolja, Doberdob - 4,00 €; Marija Raulnik, Gorica - 4,00 €; Mimica Zniderčič, Števerjan - 4,00 €; Leopold Tomazin, Bazovica - 9,00 €; Ninko Černic, Doberdob - 4,00 €; Darka Šemec, Prečnik - 4,00 €; Miro Tavčar, Devin - 4,00 €; Karel Čok, Trst - 9,00 €; Ivo Kralj, Slivno - 29,00 €; Marilka in Danijel Čotar, Gorica - 4,00 €; Edoardo Germani, Trst - 4,00 €; Albin Zorc, Polhov Gradec, Slovenija - 3,89 €; Pepi Gruden, Tržič - 9,00 €; Frida Širca, Nabežina - 4,00 €; Magdalena Rotar, Ljubljana, Slovenija - 6,00 €; Savino Cunja, Mompiano - 4,00 €; Bertolini, Mossa - 9,00 €; Katja Klanjšček, Gorica - 4,00 €; Marjan Markežič, Gorica - 4,00 €; Rožica Pertot, Nabežina - 29,00 €; Jolanda Korsič, Števerjan - 9,00 €; Maria Oppelli, Ashburton, Avstralija - 2,59 €; Anda Peterlin, Kamnik, Slovenija - 6,00 €; Jože Strgar, Črnuče, Slovenija - 20,05 €; Marija Rus, Ljubljana, Slovenija - 6,00 €.

DAROVI V SPOMIN:

V spomin na Marto Požar daruje g.pa Gracijela 10,00 € za Mladiko.

V spomin na Alojzija Semoliča darujejo žena Zora in hčerki Alenka in Marinka 50,00 € za Mladiko.

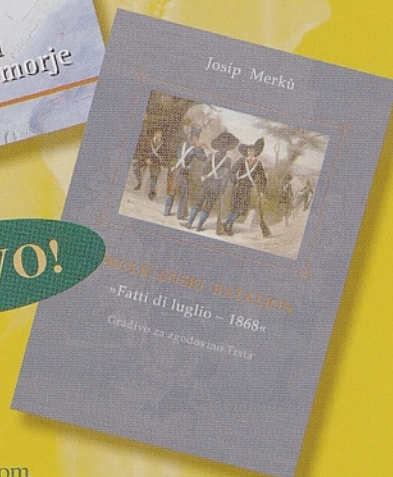
Vsem darovalcem se iskreno zahvaljujemo.

MLADIKA VAM TOKRAT PRIPOROČA

NAGRADA
VSTAJENJE

NOVO!

Trst, ulica Donizetti 3
tel. 040-370846
fax 040-633307
e-mail: urednistvo@mladika.com

Deziderij Švara (1934)

Slikar Deziderij Švara se je rodil v Ricmanjah pri Trstu. Velika ljubezen do umetnosti mu je že na samem začetku narekovala dvoje: željo po učenju in potrebo po ustvarjanju. Znanje si je najprej pridobil na umetnostnem liceju v Benetkah, kjer je diplomiral kot privatist, nato pa je v Bologni opravil habilitacijo za poučevanje likovne vzgoje. Ustvarjanju se je začel slikar posvečati že v zgodnji mladosti, tako da mu je likovno izražanje postalo osrednja vrednota in življenjski smisel.

Prvo samostojno razstavo je imel leta 1969 v Trstu, do danes pa jih je pripravil kakih petdeset. Udeležil se je tudi velikega števila skupinskih razstav, mednarodnih likovnih srečanj in tekmovanj, na slednjih je bil večkrat nagrajen. Zadnje čase veliko ustvarja, ob tem pa redno piše za tržaško slovensko radijsko postajo o likovnem dogajanju v našem prostoru.

Deziderij Švara
V modrem, 2002
Olje na platnu
100x80 cm

last: Deziderij Švara, Trst

Deziderij Švara
Odhajanja, 2002
Olje na platnu
100x90 cm

last: Deziderij Švara, Trst

“V slikah ustvarjam svoj svet,” pravi umetnik. In kakšen je - ta svet? Če si ogledamo njegova najnovejša dela, spoznamo, da nam govorijo o neizmernosti, svobodi in nežnosti, kakor tudi o umetnikovi težnji po urejenosti, natančnosti in lepoti. Švara je razpet med sanjami in resničnostjo, zato ima njegov sleherni, še tako svobodni pogled v prosojno neskončnost nekje zarisano črto, obzornico, mejo, zaporo, včasih zgolj rano ali prasko; razpet je med čustvom in razumom, predaja se nežnim tonom, a barvo nanaša na platno počasi in premišljeno, kot bi hotel zaustaviti valovanje v sebi, ga preobraziti v nadzorovan, izčiščen likovni izraz in nam z njim ponuditi izkustvo lepega trenutka.

Magda Jevnikar